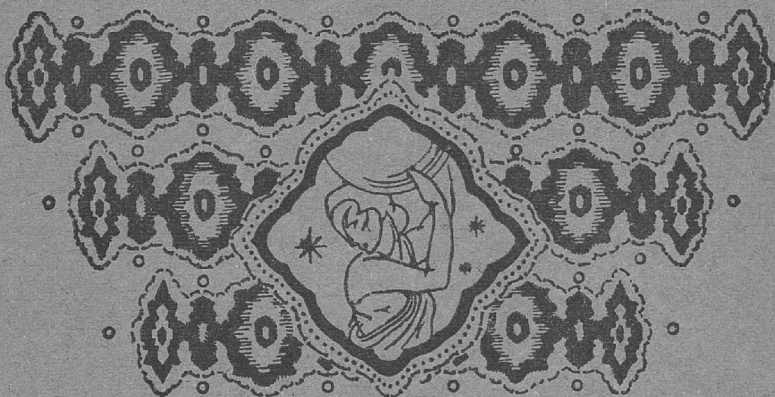

ŽENSKI

19 SVET 30

ILJETINIUK VIII.

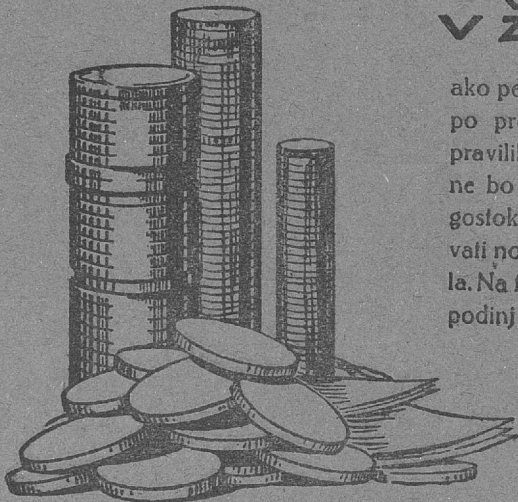
MAJ

*

ŠTEV. 5.

MNOGO DENARJA

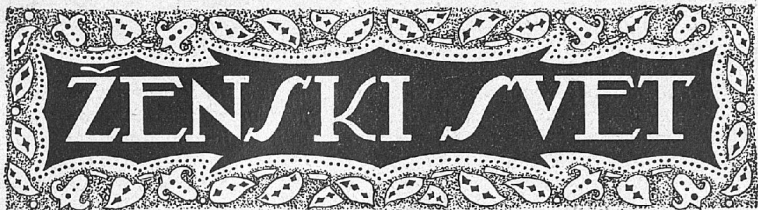
Vam ostane
v žepu,

ako perete perilo
po preizkušenih
pravilih. Nič več
ne bo treba po-
gostokrat kupo-
vati novega peri-
la. Na tisoče gos-
podinj ve, da je

Schichtov način pranja

najbolj praktična metoda na svetu. Perilo se čez noč namoči v raztopini praška za pranje „Ženska hvala“. Zjutraj se perilo nalahno izpere s Schichtovim JELEN milom, a ko se v raztopini tega mila še prekuha, oprano je brez mencanja in argnjenta. Perilo postane belo kot sneg, ker „Ženska hvala“ in JELEN milo odnašata nesnago. Vsak oprani kos postane kot nov, a tako pranje niti najmanj ne škodi perilu.

OBRAZI IN DUŠE.

Napoleonova mati.

Napoleonova mati Leticija je bila polomka starega rodu, ki je dal že pred stoletjem Italiji in potem Korziki voditelje, borce in ustaše. Mlada se je omožila in spremljala moža komaj 19 let stara z dojenčkom na prsih v bojih za svobodo gorate Korzike, ki se je otresala jarma Francije. Leticija Ramolino, izredno lepo, a ubožno dekle iz Sartena, žena Karla Bounaparta, sodnika in upravitelja kraljevske drevesnice, ni imela posebne izobrazbe, vendar je bila vzorna žena in mati. Celo Buonapartom najbolj sovražna zgodovina priznava, da je bila Leticija izredna žena velike nadarjenosti in jeklene volje.

„Večkrat sem se splazila iz naših gorskih skrivališč prav do bojišča, da sem pozvedela o položaju; čula sem pač krogle žvižgati, a zaupala sem v Madono“, je pripovedovala sama. Dvakrat se je udeležila z dojenčki vstaje, a končno je domovina podlegla Franciji. Paoli, glavar vstašev, je moral pobegniti, grof Bounaparte, njegov pobočnik, pa je jezdil z nosečo ženo, ki je jezdila tik njega, k zmagovalcem in kapituliral. Par mesecev nato je Leticija rodila sina, ki ga je imenovala Napolione, bodočega maščevalca Korzike in bodočega cesarja sovražne Francije.

Pogumna, ponosna, bistroumna, vedno resna in meščansko skromna, celo skopa žena. Rodila je pet dečkov in tri deklice; mož je malo služil in žena je morala štediti, včasih prenašati celo bedo. Napoleon je bil njen drugi sin; od očeta je podedoval fantazijo in fantastičnost, od matere ponos, hrabrost, silno marljivost in jekleno vztrajnost. Od obeh pa je podedoval slepo ljubezen do lastne rodbine, do krvi Buonapartov. Ta slepa ljubezen do bratov in sester je postala kasneje Napoleonu usodna.

Ko je izbruhnila v Parizu velika revolucija, je bila Leticijina hiša v Ajacciu zbirališče upornikov Korzikancev proti Franciji. Pozneje zbirališče zagrizenih agitatorjev politikov.

Ko je morala Leticija bežati z otroki v Marseille, so ondi vsi skupaj živeli od miloščine, dokler ni Napoleon preskrbel starejšemu bratu dober zaslužek. Mati je često stradala, a tožila ni nikoli. Ponosna je bila zdaj kakor prej.

Ko je zvedela za Napoleonovo civilno poroko z Jožefino, je bila ogorčena in je poltelj sovražila z zaničevanjem sinaha, ki je bila brez morale in ki sinu ni rodila sina.

Ko se je vrnil Napoleon iz nove vojne, ga je objela in dejala: „Še bolj suh si postal! Saj se ugonobiš!“ Ko pa je Napoleon odhajal iznova na boj, je rekel materi: „Skrbite za svoje zdravje, mati! Kajti ako umrete, ne bom poslušal nikogar več!“

Ko je postal Napoleon prvi konzul in se je preselil v kraljevske Tuileries, je povabil tudi mater, naj se naseli v palači. Toda ostala je rajši v hiši sina Jožefa. Vseh slavnosti in parad se je udeleževala le v skromni črni obleki, vendar je bila impozantnejša kakor z demanti posuta Jožefina. Nikoli ni bila mirna zaradi sina Napoleona, menda nikoli ni verjela, da se vzdrži. Vsakomur, ki je hvalisal Napoleona in njegove mogočne uspehe, je odgovarjala: „Da, da, ali Bog ve, kako dolgo bo to še trajalo!“

Ko se je Napoleon pripravljala na svoje kronanje, je pozval na slavnost tudi mater iz Rima. Ali mati se mu je uprla. Šele ko ji je sin cesar ukazal, da mora priti, se je odpeljala, a potovala nalašč tako počasi, da je zamudila največje slavlje, ki ga more doživeti dobra mati. In ko je o vsem tem čitala, je majala glavo in vzdihovala zopet: „Če bo to le trajno!“

Cesar sin ji je dal palačo Trianon v Parizu za bivališče in milijon rente na leto. Ona pa je štedila in bila razupita kot skopulja. Ko je za to zvedela, je dejala: „Res je, jaz ne zapravljam. Mi Korzičani smo doživeli mnogo revolucij. Tega vsega bo morda konec, a kaj bo potem iz mojih otrok? Bolje, da pridejo k svoji materi kakor k tujcem, ki jih puste na cedilu.“ Mati cesarja, kraljev, kraljic in princev je bila, a nosila je ogrlico iz stekla; ko so se norčevali iz njene skoposti, je rekla: „Ne, jaz ne igram princese kakor moje hčere.“ In ob drugi priliki: „Vsi pravijo, da sem najbolj srečna mati. V resnici pa sem v večnih skrbeh. Pri vsaki vesti vztrepetam: morda leži moj sin ubil na bojišču...“

Nikoli ni sina cesarja ničesar prosila zase, često pa za Korzičane, ki jih je podpirala in jim izprošala službe. Le enkrat je prosila iz lastnega nagiba: Ajaccio naj cesar proglaš (namesto Corta) za glavno mesto Korzike. Iz ponosa na rojstni kraj svoje dece. Takoj ji je cesar napisal dekret in ko je odšla iz njegove pisarne, je dejal Napoleon: „Moja mati je ustvarjena, da vlada kraljestvo.“

Ko je bil Napoleon v Španiji na vojni, mu je pisala mati, naj se takoj vrne, ker vse je v nevarnosti. Zakaj Leticija je vedela in videla vse, gledala v duše in ni zaupala nikomur. Korzičanka, ki je nekdaj sama kovala zarote! In Napoleon je mater nemudoma poslušal ter se vrnil; žal, da ni dal Talleyranda in Fouchēja obesiti na prvo drevo! Rešil bi bil sebe, Francijo in vso Evropo bodočih nesreč in katastrof...

Srečna pa je bila, ko je podpisovala zapisnik Napoleonove ločitve od zaničevane Jožefine. Kakor se je sin podpisoval le z velikim N, se je podpisovala sama z velikim M (Mère, mati). In bila je prva, ki je opazila, da sinova srečna zvezda zapada. Po izgubljeni bitki pri Leipzigu je pisal Napoleon svoji materi: „Vsa Evropa se dviga proti meni in moje srce tarejo velike skrbi.“ Takrat se je vprašala zadnjič: „Kako dolgo bo še trajalo? —“ In ker je videla, da zapuščajo cesarja celo bratje in svaki, je okamenela od tuge, a jokala ni.

In ko se je odpravljala Marija Lujiza, da pobegne iz Pariza, se je poslovila od tašče s frazo, da ji želi vse najboljše. Stara dama, ki je videla,

da gre Habsburžanki le za lastno varnost in udobno življenje, pa ji je odgovorila: „To je odvisno od Vas in Vašega bodočega vedenja!“

Takoj poleti je prišla mati k sinu na Elbo. Srečna. Zdaj niso grozili Napoleonu več atentati in bitke; tu je bilo mirno in toplo, skoraj tako kakor na Korziki. In prinesla je sinu celo del svojih prihranjenih milijonov! „Tu, sinko, saj potrebuješ; meni ni treba ničesar...“

In mati je ostala pri sinu, dokler ji ni povedal: „Nocoj odpotujem“. — „Kam?“ — „V Pariz. Kaj mi svetujete, prosim?“ — Materi je pač za trenotek zadrgetalo srce, potem pa je odgovorila odločno:

„Sledite svoji usodi! Ne more biti božja volja, da umrete od strupa ali po brezdelnem življenju, pač pa z mečem v roki. Dovolite nam, da zapremo v Madonno, ki Vas naj varuje!“

Žal, da se materina želja ni izpolnila. Kakor prava Špartanka je pač tiho upala: sin mi pade slavno kot junak na bojišču. Doživela je pa le nov, najbolj grozni poraz pri Watterloo (junija 1815). Žene ni bilo nikoli več blizu, a mati je prišla za sinom in bila je tudi zadnja, od katere se je poslovil, preden se je odpeljal — na Sv. Heleno.

Potem je živela pri hčeri v Rimu ter neprestano prosila vladarje, naj se usmilijo sina in ga pošljejo v zdravejši kraj. Celo papeža in carja je pridobila, da sta podpisala njegovo prošnjo. Zaman; Habsburg in Anglija sta sklenila njegovo smrt. Niti denarja niti bratov nista pustila na strašni otok. In tako je sklenila starka: „Zelo stara sem in ne vem, ali prenesem potovanje na 2000 milj. A kaj za to! Ako umrjem, umrjem vsaj pri Tebi.“

Tako je pisala sinu. Glasno je zaječal Napoleon, ko je po enem letu prejel to prvo materino pismo. Toda tudi matere niso pustili k njemu! Po dolgem trudu je dosegla vsaj to, da so poslali že dolgo bolnemu sinu zdravnika, kuharja, slugo in dva duhovnika, same Korzičane. Žal, da je bil zdravnik domišljav mlad tepec...

A ko je po šest let trajajočem trpljenju Napoleon umrl (5. maja 1821), je prišel ta zdravnik tudi v Parmo, da poroča Mariji Lujizi. Toda niti sprejeti ga ni marala. Sprejela pa ga je mati Leticija. Tri dni je moral ostati pri nji v Rimu in ji pripovedovati o sinu.

Še petnajst let je živela, oslepela in ohromela. A še slepa in hroma se je dala često posaditi v naslanjač pred sinov kip. In tiho je šepetala z njim. Njeni služabniki so bili zadnji, ki so nosili njegove barve, njena kočija zadnja z njegovim grbom. Večkrat je zahrepenela po vnuku Napoleonu, ki so mu vsilili novo ime „Franc“, dasi se ga je branil. Tudi vnuk ji ni smel blizu. Ko je imel 21 leto, je umrl. Takrat ji je pisala Marija Lujiza, a Leticija ji ni odgovorila.

Devet let po Napoleonovi smrti so padli Burboni in na prestol je prišel Orleans. Novi kralj je poznal moč in vpliv Bonapartistov in je ukazal, naj se postavi Napoleonov kip, ki so ga pred 15 leti vrgli z vendomskega stebra, zopet na staro mesto. Ko je sin Jérôme prinesel to vest bolni materi, je ozdravela in vstala. Prvič po dolgem času je stopila v dvorano med svoje otroke in vnuke, njene slepe oči pa so iskale mesto, kjer je stal Napoleonov doprsnik. In z ugašajočim glasom je dejala:

„Cesar stoji zopet sredi Pariza!“*

Josip Turk.

* (Emil Ludvig, Napoleon, 671).

(Op. ur.: Sestavek je bil napisan kot zaključek članka: Napoleon in ženske. Gl. Ž. Sv. 1929, št. 11. in 12.)

Gospa Marina.

V.

Nikar se ne inkomodirajte, prosim, prosim," je hitela, vzdignila orokavičeno ročico kakor za bran, in prestopila prag verande, „Saj me vaš zmaj tam zunaj itak skoro ni hotel pustiti notri, češ, da ste pri obedu. Kakor vidim, pa ste hvala Bogu že poručali, in prišla sem ravno prav za skodelico kave.“

Ko je tako govorila, je stisnila Andru in Marini roko, potegnila rokavice s prstov in se gracijozno spustila v naslanjač, ki ga je primaknil hišni gospodar. Marina je hitela nalivat kavo. Gospa Vanda je še segla po cigareto, in ko je smehljuje naklonila Andru, ki ji je poslužil z ognjem, je nadaljevala: „In ne čudite se, prosim, da sem že pritekla v posete, ko ni minilo niti štiriindvajset ur od našega slučajnega srečanja. In ob taki neobičajni uri sem prišla. Ob uri, ko si vsi možje zaželiyo zaslužene popoldanske sieste. A prav zato sem prišla tako rano," se je obrnila do Marine, „prav zato, da mi vaš mož ne bo ušel. Morate namreč reči ‚da‘, moj ljubi inženir," in naglo se je zasukala ter mu pogledala v obraz, „reči morate ‚da‘ —“

„Prav rad, milostiva gospa," se je uljudno nasmejal Andro, „samo malce morate namigniti, zakaj.““

„V soboto pride namreč moj mož, da ostane preko nedelje, in zato morate pri nas večerjati. Potem se vrne zopet v gozd za osem, morda za štirinajst dni, ker je izsekavanje pravkar v polnem teku. In mojega moža morate spoznati, Marina, morate. Boste tedaj prišli v soboto zvečer, boste?"

„Seveda, drago nam bo. Radi bomo prišli, kaj ne, Andro?"“ je ljubeznivo odgovorila Marina.

„In vi? Saj ste že rekli ‚da‘, gospod Pavlovič, je-li da ste rekli? Torej boste prišli. Dajte mi roko na to, da boste prišli, da boste radi prišli, gospod Pavlovič?" in molela mu je svojo negovano ročico.

„Da, radi bomo prišli,"“ je rekel Andro, ji segel v roko, in ker je ni hitro zopet odtegnila, jo je tudi še poljubil.

„Dobro," se je smejala, „ste že pridni. Zdaj pa lahko greste spat.“

A Andro milostnega dovoljenja ni izkoristil. Pogovor med trojico se je bil razvnel, smeh in živa govorica sta odmevala po verandi.

Vandi se je zdelo stanovanje dražestno in prostorček, kjer so sedeli, „sladek“. Hišica je bila namreč zidana tako, da je kuhinja s stranskimi prostori gledala na mračno ulico, sobe in veranda pa na solnčen vrtič. Ker je svet tam padal, je bil pogled odprt na dobršen del panorame mesta in na hribovje naokoli. Tudi najbližja okolica je bila kaj prijetna.

Nad živobarvnimi cinijami v široki vazi je bilo še malo solnca, nekaj žarkov je celo dosegalo gospo Vando, ki morda ni bila še nikdar tako ljubka kakor danes. Na izpočitem obrazku je ležal komaj dih nežnega pudra, oči so se svetile v naravnem žaru in če se je ujel v njih slučajno solnčni žarek, so zaplamtele kakor modre baklje. Temni obleki iz mehkega blaga je dajala snežna garnitura ob vratu in zapestju svež, mladosten šik. Zlat koder, ki se je prikradel izpod tesnega klobučka, je še podčrtaval pikantno linijo njenega lica. Živahnost pogovora je pričarala na obraz razigranost, ki jo je delala nad vse mikavno.

Andro se je zabaval živo, Marina se je smejala, natakala kavo in liker.

„O ta vaš cerber, ki mi je hotel zabraniti vstop! Ne, tega ji ne pozabim izlepa, da me je skoro pripravila ob to prijetno urico. Odslej bom tako pogostoma prihajala, da se me bo že navadila. Sicer pa, Marina, odkod jo neki imate, to vašo sladko devo?“

„„Dobro dekle je naša Ruža, zvesta, pridna in poštena.““

„Sarajlija?“

„„Ne. S seboj smo jo pripeljali izpod Zlatibora.““

„O je —?! Pa ste vseeno zadovoljni? No, Bog vam jo ohrani, to vašo zadovoljnost.“

Na pragu se je zdaj pojavil Klop, rdeč in razburjen, kajti z Ružo je prisostvoval pravkar zgodovinskemu trenutku, ko so pitali gospodarjeve gosi. Tako je bil razburjen, tako ga je tiščalo v grlu, da je celo odklonil veliki bonbon, ki mu ga je ponudila tuja dama. Končno je vsaj privolil, da mu je smela dati roko. Pridržala je njegovo tesno v svoji in mu pozorno gledala v obraz.

„Čigav pa je? Mamin? Tatin? Vaše oči ima, Marina. Ali so vaše, gospod Pavlovič? Dajte, da vidim!“ In zrla je, smejoča se, v Androve oči. „Ne, vaše niso. Vaše so temnejše. Vaše so črne,“ je rekla počasi in umaknila pogled.

„Malo gospodično mi boste pokazali prihodnjič,“ je dejala na to lahkotno. „Ne motite pravičnih v spanju. Za prvi obisk sem itak že predolgo ostala. Strašne manire imam, kaj ne, Marina?“

Res je postalo tako pozno, da je tudi Andro moral zopet v pisarno in lepo se je podalo, da sta šla lahko skupaj. Vandino stanovanje je ležalo v isti smeri, kajti stanovala je v elegantni ulici v centru mesta. Imela je telefon in zmenili so se, da bo kar tem potom obvestila Andra, če bo imela kak domenek za Marino.

Pozvonila je še tisti dan proti večeru. „Moj dragi inženir, pozabila sem vama reči, da mi nikar ne delajta kakšnega oficijelnega obiska tako-le ob dvanajstih. Za svoje prijatelje sem doma vsak torek od petih do sedmih. Zakoncev principijelno ne sprejemam skupno. Saj to je

dolgočasno. Vsak pride za-se, kadar ima čas in kadar se mu ljubi. Ste razumeli? Da?"

„O ne, tako nisem mislila. Če se mi telefonski najavite, ste mi vsak dan dobrodošli. Zelo dobrodošli, gospod Pavlovič. Veste kaj? Pridite kar danes.“

„Ne morete? Seja? Do osmih? Škoda. Morda jutri? Saj morate vsaj vedeti, kam boste v soboto svojo ženico pripeljali. Dobro. Dobro. Čakala bom in če Vas ne bo, mi preje telefonirajte, da vas ne bom čakala zaman. Ampak Marine mi zaradi tega nikar ne vznemirjajte. Ona ima mnogo posla z otrokoma. Prišla bo prihodnjič, na moj jour z gospodom Klopom bo prišla —. Torej jutri. —. Dobro. — Dobro. — Na svidenje. Pozdravite Marino.“

Tisti večer je bil prekrasen, mehak in poln sladkobe, kakršni postanejo večeri, ko je prvi jesenski dež oplaknil poletni prah z dreves in cest in streh. Po tistem temeljitem dežju postane zrak lahak in čist, a vendar ves prepojen s solncem, ki se tako rado, sklanja nad to lepo mesto. Ulice so ob takih večerih polne ljudstva, iz odprtih zabavišč udarja muzika in vabi vonj po črni kavi.

Ko je stopil Andro na cesto, je bilo bolj rano, nego je mislil. Prižgal si je svalčico, stisnil palico pod ramo in se oziral, kam bi krenil. Škoda, da ni Marine. Danes je tako razpoložen za dolgo šetnjo. Škoda da nima v stanovanju telefona še on, lahko bi jo bil poklical. Šla bi do Miljačke, ob obali prav do magistrata, zavila bi v Baščaršijo in se počasi vrnila skozi turški kvart domov. Nikdar ni čaršija tako skrivnostna kakor zvečer, ko se lovi po zapuščenih uličicah mesečina, ko le od tu in tam zažari rdeči plamen iz „Narodne kuhinje“, kjer se kuha „lonac“, kjer se pari „djuveće“ in kjer se na ražnju peče jagnje.

Ni se mu danes dalo, da bi se sprehajal sam. Zato se je obrnil na levo in krenil počasi v zgornje mesto proti domu.

Na oglu je skoro trčil v gospo Vando.

„Lažnjivec! Ali niste rekli, da ste zaposleni do osmih?"

„„No, tako prilično. Saj je že skoro pol. In ob tej uri vendar tudi ne morem priti k vam v posete.““

„O vi, vi lahko pridete kadarkoli. Saj to je isto, kakor če bi prišla Marina. Ali ne? Za kazen, ker ste me tako grdo nalagali, me morate zdaj spremiti domov. O ne,“ je hitela in se obrnila, „pot bom izbrala jaz. Tako hitro se me ne boste iznebili. Pojdiva po obali.“

Tako sta krenila po poti, ki si jo je Andro zaželel. Ljubeznivo in šegavo je kramljala njegova dama, bila je lepa in elegantna. Ko sta prišla med množico, ki bi ju bila lahko razdružila, je rada sprejela roko, ki ji jo je ponudil.

„Vidite,“ je rekla, „sama na večer skoro ne morem tod mimo. Ne morete si misliti, kako me često miče na to živahno in zanimivo promenade. Kadar je moj mož doma, hodiva mnogokrat tod okoli. A zdaj inam vas. Kaj ne da boste, tuptam, če Marina ravno ne bo utegnila, tudi malo moj kavalir?“

Ko se je poslovil ob njenih durih, je bilo na zvoniku katoliške katedrale osem. „Do jutri“, je dejala in mu stisnila roko.

„To je čudovita ženska“, je pripovedoval Andro po večerji. „Nekaj posebnega, nekaj lahkotnega je na njej, nekaj neizmerno prijetnega. Prav za prav se čudim, Marina, da mi nisi nikdar kaj več pripovedovala o tej svoji prijateljici.“

„Tudi jaz se skoro čudim, da sem tu našla prijateljico, o kateri niti ne vem, ali je moja prijateljica. Je in ni. Težko je reči. Govorila sem ž njo morda dva ali trikrat stvari, ki niso vsakdanje. Res je, bil sem ob njeni strani, ko je preživljala najtežje ure svojega življenja. Pravila sem ti že. To je bilo takrat na Dunaju, ko je umrl njen oče. Ali se spominjaš? Mene je takrat premestila tvrdka Bošković s Pristave v dunajsko filijalko, kjer je zbolel njen ravnatelj. In umrl. Bil je Vandin oče. Vidiš, zdaj se spomniš. Od tedaj sva se srečali le mimogrede. Niti za njeno poroko nisem izvedela. Tako-le v tujem mestu se marsikaj združi, kar bi se v ozkem krogu ožje domovine morda ne družilo. Vesela sem, Andro, da ti je všeč. Veš, nekoliko sem radovedna, kakšen je njen mož izven —, no, izven fotografske slike.“

Andro se je zasmeljal in iztegnil roko po belem krljlu hruške, ki mu jo je lupila. S sočnim sadom je pridržal še njene prste, nekoliko mokre in lepljive od sladkega soka. Vseeno si jih je pritisnil na lice. In Marina se je primaknila bliže.

Bil je tak lep večer, tih, topel in mehak, kakor že davno ne. In mlada človeka na verandi v mesečini sta mislila, da so taki večeri samo jeseni v lepem Sarajevu.

VI.

Andro je že smuknil v žaké, ko je Marina še stala pred zrcalom in ugibala, ali naj bi vendarle oblekla novo obleko iz svilnatga marokena, malahitne barve, ki ji stoji tako izborno. Namenila si jo je za manjše večerne prireditve, ki so se vršile pogosto v klubu inženirjev, ker je Andro tako želel. Za danes pa se ji je zdela vseeno preveč elegantna. Če bi jo oblekla, bi moral vzeti Andro skoro smoking. In Vanda je povdabila izrecno: „Prav priprosto, prijateljsko, skoro kakor doma.“

„Povej, Andro, ali je pri Vandi zelo elegantno?“

„O, prav elegantno,“ se je izza napol odprtih vrat odzval Androv glas, ki se mu je poznalo, da popravlja njegov lastnik še nekaj okoli vrata in kravate. „Zakaj vprašuješ?“

„Ali naj oblečem svojo novo zeleno ali modro z dolgimi rokavi?“

„Saj je vseno, Marina. Meni se dopadeš v obeh.““

„Ne šali se, Andro. Povej, to ali to?“ Stopila je med vrata, v vsaki roki obešalnik. Na levi je valovilo modro, na desni šumelo zeleno.

Andro si je naglo zakril oči. „Izmenjaj, izmenjaj,““ je kričal, „uga-nem z zaprtimi očmi.““

Marini je bila vesela igra všeč in brž je parkrat zamenjala obleki. Andro je iztegnil roko in zagrabil modro.

Tako se je zgodilo, da je bila Marina tisti večer pri gospej Vandi morda nekoliko manj lepa, kakor bi bila drugače.

Morda si je mislil nekaj podobnega gospod direktor Kopp, ko je po končani večerji skozi tanki dim svoje fine smotke motril obe dami. „Sehr hübsch, die kleine Frau. Bisschen blass. Bisschen einfach die Frisur. Aber gute Figur. Sehr gute Figur. Gesichtel hübsch. Sehr schön die Augen. Interessanter Schnitt. Aber meine Frau viel schöner. Ausgesprochene beauté. Steht ihr gut das tiefe Decolté. Schwarz ist ihre Farbe, ja, zu diesem blendendem Gold des Haares. Ravissant dieses Blond.“ In zadovoljivo je zvečil svojo smotko.

(Dalje prihodnjič.)

Stritarjeva pisma Lujizi Pesjakovi.

(Obj.: Avg. Pirjevec.)

8. a.

Jos. Stritar — Jos. Cimpermanu.¹⁾

Čestiti gospod!

Vernivši se iz svojega popotovanja, našel sem Vaše pismo, ki me je ča-kalo z družimi.

Resnično je in žalostno in meni le predobro znano, kar pišete o naših splošnih literarnih zadevah. Mislil sem do sedaj, da jaz sam tako černo vidim, zdaj pa sem se prepričal, da Vi ne sodite drugače, in z Vami morebiti tudi še kak drug pošten in pameten človek. To bi dajalo človeku še nekoliko upanja, saj izpoznanje je začetek poboljšanja. Posebno pa me je veselilo videti, da sto-jite tako določno na „naši strani“. Odkritoserčno namreč Vam povem, ker sem videl, da pošiljate svoje poetične izdeljke v razne liste, nij mi bilo mogoče mi-sliti, da ste tako prononciranih mislij, kakor ste mi zdaj pokazali.

Obljubil sem Vam pisati, zakaj je nehal izhajati „Zvon“. To je čisto na-ravno. Glejte, jaz sem človek, ki nij nikakor ustvarjen za javnost, celo za našo

¹⁾ Kot dopolnilo št. 8.

slovensko. Nikedar bi ne bil stopil pred svet, ko bi me ne bil g. Jurčič tako rekoč primoral. Saj se morebiti še spominjate ranjkega „Klasja“. Wagner — nesrečnega spomina — je bil pisal Jurčiču, naj prevzame redakcijo „slov. klasikov“, katero misli izdajati. J. me vpraša, kaj mislim; jaz mu svetujem naj se loti dela, ki se mi je zdelo jako koristno, to se ve da, ne v tem pomenu kakor je mislil W. Jurčič mi odgovori, da si ne upa brez moje pomoči in brez — mojega imena. Moral sem mu obljubiti oboje, da si nerad, posebno imé, katero sem hotel ohraniti čisto in neoskrunjeno, ker tako nemam družega na sveti. Kako osodo je imelo to moje prvo početje, to Vam je morebiti bolje znano, ko meni; ker jaz nissem imel družega opraviti, ko pisati, za drugo se nissem pečal — še vseh izdanih zvezkov nissem prejel. Tako sem prišel v javnost.

Pa saj veste: *Ce n'est, que le premier pas qui coûte.* Daj hudiču perst — in kmalu bo imel vso roko. Kedor reče A, mora reči tudi B. in t. d.

Ranjki Janežič je prigovarjal Jurčiču in meni, naj prevzameva Glasnika, ali pa izdajava drug lit. list; sama, ali pa v skrivni družbi z njim. Pogodila sva se bila in zvezala, da hočeva izdajati svoj list. Vse je bilo na tanko zgovorjeno in določeno. Med tém gre J. v Maribor, kakor Vam znano; in ne dá glasú od sebe — na nobeno pismo nij bilo odgovora. Po časnikih izvem, da namérja sam izdajati list. Tega lista začetek in konec Vam je znan.

Po tém nissem imel mirú; od vseh stranij so mi prigovarjali in časi prav čudno prigovarjali, da naj začnem izdajati list. Očitali so mi, da mi nij vse nič mari, da nissem patriot, itd. Na zadnje sem jim moral obljubiti (na Dunaji so bili štirje posebno ostrí) da hočem prej neko poskušnjo narediti. Mislim sem namreč v ta namen poslati med svet zvezek pešmij, katere bi brez tega nikedar ne bile zagledale belega dné. Hotel sem namreč svojim znancem „ad oculos“ dokazati, da moje imé nema dobrega glasú pri Slovencih. Nesreča je hotela drugače. Vseh 800 zvezkov mi je bilo v 14 dnevih izpod rok! Zdaj sem moral začeti. Zavezal sem se za eno leto. V kratkem bilo je do 1200 naročnikov skupaj. List je imel srečo. Dobival sem od vseh stranij prijazne dopise, posebno po polemiki z Danico (zlasti od duhovnih). List je bil ustanovljen, vkoreninjen. Ko to vidim, pokličem g. Levstika na Dunaj, (kamor sem ga že zdavnaj žel[el] spraviti) mislim sem mu izročiti ves list, kakoršen je, to se ve da brez vsega odškodovanja. Zakaj se nij to zgodilo? Morebiti bi bilo vse drugače. L. je prišel, a imel je drugo stvar v glavi — svoj list! Prepričan je bil, da je to koristno, potrebno delo! Kakor veste nij imel sreče. — Voditi sem moral svoj list sam do konca, in pisati ga sam — vsaj polovico. Pri tem sem imel svojih lastnih opravkov, kolikor jih je popolnoma dovolj poštenemu vestnemu človeku. Prišli so napadi. Kar se tiče g. D. B-a²) v Novicah, ta se je kazal meni najiskrenejšega čestitelja mojega lista, in mojega prijatelja. Kaj ga je gnalo v tako sovraštvo, bog vé. Tiste pogovore v gostilni je res nesramno perfidno zasaknil. Dvé pismi imám od njega v rokah, v katerih govori o ravno tistih pogovorih popolnoma nasprotno, imenuje jih „prijateljske“ in da je z mano v vseh rečéh enih mislij, razen tistega spisa o dram. društvu. Pisem nissem hotel porabiti, ker se mi tako orožje ne zdi plemenito. Koliko sem imel skerbij, sitnostij, tega Vam ne bodem razkladal, nemam volje ne prostora. (V ekspediciji sem imél — jalota, ki sem ga le prepozno izpoznal) Z eno besedo: Teško sem pričakoval, da pride konec leta, ter mi odvzame težko breme, katerega nissem mogel dalje nositi. Truden sem bil in pokoja potreben, da Vam ne morem povedati. L. si nij upal lista prevzeti. Zato je prenehal. Prostor je pri kraji. — Veliko veselje

²) Davorin Bole. Glej opombo št. 1, str. 75.

mi je napravilo lepo pismo gospe L. P. Pismo kaže, da je gospá ravno tako visoko omikanega duhá kakor blazega serca. In to je vse! Imejte se dobro! Iz serca Vas pozdravlja

Vaš vdani

Stritar.

V Badnu 18. 8. 71.

8. b.

Jos. Stritar — Jos. Cimpermanu

iz Badna 30. avgusta 1871.

... Ali Vam gospá L. P. kaj piše? Jaz se moram le čuditi njenim pismom, kako lepo, čisto slovenščino piše, in tudi vé kaj povedati v njej. Jaz precej dobro poznam srednjo mero zmožnosti dunajskega ženskega sveta, a moram reči, da so tu precej redke take prikazni, in vendar je stokrat lažje, kaj dobrega povedati v nemškem jeziku. Obžalujem sámó to, da velikokrat nijsem pri pravi „volji“ odgovarjati vredno njenim dopisom! ...

8. c.

Jos. Stritar — Jos. Cimpermanu

iz Badna 9. septembra 1871.

... S poslanim ste mi res jako ustregli — serčno hvalo! Pisma in podoba — oboje mi le doveršuje sliko, katero sem si bil ustvaril o tej ženi. To prijateljstvo Vam mora res biti velika tolažba, katere, kakor mi pišete, res, žalibog tolikanj potrebujete.

Prisim Vas, ljubi gospod! Povejte mi po pravici in naravnost, ali bi sméli tudi jaz, ali če jaz ne, B. Mirán nagovoriti gospó, da mi pošlje svojo fotografijo? Vi jo poznate, torej veste česa bi se mi bilo nadejati. Notel bi nikakor gospé spravili v zadrégo, da mi n e r a d a ali izpolni ali odreče mojo prošnjo — oboje enako neprijetno! Ali je zdaj že v Ljubljani? Proti konci preteklega meseca sem ji poslal pismo v Dol, a ne vem če ga je prejela. Poslano knjižico, prosim, izročite gospé, to se vé, da jo Vi sámí prej preberete, ako Vam se ljubi. Pesmi, kakor lahko vidite, niso prav za prav prestave B. Miranovih. Največ so „Nachdichtungen“ ali prav za prav „nebendichtg.“, ki so se, tako rekoč, o enem časi sè slovenskimi rodile, tako da bi bilo težko reči, kaj je original. Péte so največ, kakor je naravno, „in usum delfini“ ali — ae od tod njih nemška oblekal — Ker knjižica nij prav moja, prosim, pošljíte mi jo, kader Vam jo gospa verne — nazaj! ...

P. S. Ako vidite gospó L. P. recite ji, prosim, da se ji priporočam, ter ji roko poljubljam, kar sicer nij moje navadno opravilo!

9.

Blagorodna gospa!

Srečen, komur je dano, če tudi le kratko živeti tiho idilo. Treba je k temu vnanje priložnosti in notranje zmožnosti. Koliko se najde ljudij — to imam posebno jaz tukaj opazovati priložnost — kateri imajo vsega „z verhom“, da bi mogli živeti kakor angeljci v nebesih — a kaj jim pomaga vse, ker ne znajo vživat! Kaj so njim prijazne gorice, hladne doline, bistri

potoki, kaj vsa neskončna lepota narave, ker nima organa zanjo! Kaj jim pomaga hišica, kakor bi si jo izmislil, v drevju in germovji na pol skrita, s cvetnimi gredicami obdana, katera tako rekoč tiho govori memogredočemu, tu se da srečno živeti; v mojem krilu kraljuje mir, zadovoljnost, nedolžno veselje! Vse zastonj, ako prebivalci ne umejo tega govora; ako celo ne čutijo potrebe bližati se naravi, od katere jih je tako dolgo ločilo mestno življenje; ako ne iščejo družega, kakor nadaljevati svoje prejšnje nenaravno, nemirno dejanje! Jaz nésem hudoben človek in privoščim vsakemu iz sercá kar ima; vendar moram reči da se mi je začelo včasih nekaj zavisti podobnega vzbujati v serci, ko sem ogledoval prekrasne vile (denar ima okus, ako ga néma posestnik) bodi si tu okolo Dunaja, ali pa še bolj v Pariški okolici, dalje v Baden-Badnu, Wiesbadnu Homburgu in zdaj v Šviji zlasti ob bregovih štirikantonskega in curiškega jezera. Kako se dá vendar lepo prebivati na sveti! Zakaj nij meni dana? kaj nemamo vsi enake pravice do naše matere, lepe matere zemlje?

Gospá, ali nijsem nevaren komunist? Ne bojte se me ne vi, ne drug nobeden, kedor kaj imá, kar bi tudi jaz samemu sebi želel, moje želje ostanejo le želje. Če sem dejal, da se mi vzdigujejo pri takem pogledu zavidne misli, dejal sem preveč. Jaz nijsem nikomur nevoščljiv, saj imam še celo trenotja, ko se ponosno nad druge povzdigujem čuté, da imam v sebi zmožnosti srečnejši biti, več veselja, več čiste radosti vživati memo družih, ki so obilo obloženi s posvetnim blagom, a ga vživati ne znajo. Vi, gospá, znate ceniti natorine darove, vi znate vživati tiho lepoto narave; to mi kaže lepa podoba Vašega srečnega življenja v Dolu — podoba, katero ste mi narisali z malo čertami a karakterističnimi! Tudi jaz sem v Arkadiji rojen — tudi jaz sem bil srečen; preživel sem, kakor Vi, lepo versto jasnih, srečnih dni v narave krilu, med nepopačenimi, prijaznimi ljudmi — in nij mi manjkalo, česar sercé more želeti. A ti dnevi so minoli — dolgo, dolgo je že tega; njihov spomin mi je z nova zbudil Vaš popis! — — —

Et maintenant passons à un autre thème, par lequel j'aurais commencé, si je n'étais point, comme je le suis malheureusement, l'homme le plus grossier du monde, un vrai rustre, un monstre!

Vous m'avez fait, madame! une surprise bien charmante en m'envoyant Votre photographie. Où trouver les mots convenables à Vous exprimer ma reconnaissance, à Vous peindre la vive joie, que vous venez de me causer! Voilà ma punition, voilà mon juste châtement, mérité par toute une vie pleine de mauvaises manières, de grossiertés, d'impertinences envers la plus belle moitié de la création! La franchise ou plutôt la grossierté (ce qui est à-peu-près la même chose) était, comme on dit mon autre nature, ma religion, c'était moi! Tout ce que je valais auprès du beau sexe, je le valais par ma rudesse, mon audace, mes impertinences „impossibles“. Si quelquefois je n'étais pas grossier comme d'ordinaire, tout le monde me demandait ce que j'ai, si je ne me sens pas à mon aise; ou bien on m'appelait morose enuyant, insupportable — malade! C'est ainsi, qu'on me gâtait, voyez Vous madame! Et l'effet de tous ces procédés? Ce qu'on exercé longtemps on finit par s'y habituer de manière, qu'on ne peut pas sans passer, quand on voudrait. Il y a des moments, mon dieu, que voulez-vous? il y a des moments, où l'on se sent être homme, c'est à dire, où l'on est faible comme tout le monde, il vous vient des occasions, où l'on ressent le besoin de dire à telle femme (ou disons plutôt: „dame“ une fois, comme tout le monde) quelque chose d'agréable — et alors vous voilà gauche, immobile, incapable de proférer un

mot si profondément qu'on soit épris. C'est en vain! Oh! si je n'eusse pas pratiqué la grossièreté depuis si longtemps, comme je Vous comblerais à présent de compliments, de flatteries, bien méritées du reste, et bien ressenties! D'ailleurs que vous pourrais-je dire que vous n'avez entendu déjà mille fois? C'est pourquoi je ne dis rien, excepté: C'est charmant! si j'ai bien le droit de le dire — moi!

Il n'y a qu'une chose, qui me trouble quelque peu mon plaisir, c'est que vous vous êtes fâchée Madame, contre M. C. d'e m'avoir envoyé votre portrait sans vous en avoir demandé la permission. Je Vous prie Madame, ne lui en voulez pas pour ça; il ne l'a pas fait par mauvaise intention, au contraire; il n'a voulu que me faire un plaisir, et il a bien réussi. Si vous lui avez dit quelque dure parole, retractez la, je vous en prie, le plutôt possible.³⁾

Prostor je pri krajil! zdaj je treba drobno pisati. Pišete mi gospá, da Vam moram podoba nazaj poslati. Ali nij drugače mogoče? Zdaj je še ne pošljem, čakam, da mi še enkrat velíte; potem bom pokoren! Lepo Vas pozdravlja ter se Vam priporoča B. Mirán, ki je poleg mene stal, ko sem to pismo pisal.

Ne zamerite slabega pisanja.

Z bogom Vaš vdani

Stritar.

V Badnu 12. 9. 71.

(Dalje prih.)

³⁾ In sedaj preidimo k drugi stvari, s katero bi bil pričel, ako ne bi bil največji neotesanec na svetu, kar sem na žalost, pravi kmetavz, govedina!

Zelo prijetno ste me iznenadili, gospa, s tem da ste mi poslali svojo sliko. Kje naj najdem primernih besedi, da Vam izrazim svojo hvaležnost, da Vam naslikam globoko radost, ki ste jo sedaj vzbudili v meni! To je moja kazen, to je pravična pokora, ki sem jo zaslužil s svojim življenjem, polnim slabih manir, neotesanosti in nesramnosti napram lepši polovici stvarstva! Odkritosrčnost ali boljše rečeno neotesanost (kar je približno isto) je bila, kakor se pravi, moja druga narava, moja religija, moj pravi jaz! Kolikor sem veljal pri lepem spolu, sem veljal po svoji nepriljudnosti, drznosti, po svojih „nemogočih“ nesramnostih. Če kdaj nisem bil robot kakor običajno, so me vsi izpraševali, kaj mi je, ali se ne počutim dobro, ali pa so me nazivali čmernega dolgočasneža, neznosnega — bolnega! Tako, vidite, gospa, so me razvajali! In uspeh vsega tega? V čemer se človek dolgo uri, temu se končno tako privadi, da ne more biti več brez tega, tudi če bi hotel. So trenutki, moj bog, kaj hočete? So trenutki, ko se čutiš človeka, to se pravi, ko si slaboten, kakor vsi ljudje; nudi se ti prilika, ko občutiš potrebo, da bi rekel kaki ženski (ali recimo rajši enkrat „dami“, kakor pravijo vsi) kaj prijetnega — in tedaj smo nerodni, neokretni, ni nam mogoče izpregovoriti besedice, če nam je srce še tako polno. Zaman! O, da se nisem tako dolgo vadi v robotostih, kako bi Vas sedaj obsipal s pokloni, z laskanjem, ki ga v ostalem resnično zaslužite in ki ga resnično občutim! Sicer pa, kaj bi Vam mogel reči, česar niste že tisočkrat čuli? In zato pravim samo eno: Nad vse ljubko! ako imam sploh pravico to reči — jaz!

Samo eno je, kar mi nekoliko kali moje veselje, to namreč, da ste se ujezili, gospa, na g. C[impermana], da mi je poslal Vašo sliko, ne da bi Vas bil prosil dovoljenja za to. Prosim Vas, gospa, ne zamerite mu tega, saj ni storil tega s slabim namenom, nasprotno, hotel mi je le napraviti veselje, in to se mu je imenitno posrečilo. Ako ste mu rekli kako trdo besedo, prekličite jo, prosim Vas, čim preje.

Slovanske umetnice.

Karmela Kosovelova.

„Auch unser Klavierspiel sei ein Gottesdienst.“

Ko je mojster Josef Peimbaur napisal svoji dragi učenki v spomin te besede, je vedel sigurno, komu jih je napisal. Vedel je, da jih je posvetil človeku, ki se je boril z vsemi silami in vsemi elementi za svoje življenje, da jih je napisal za pot nekemu, ki je jasno oblikoval v sebi svoj človečanski obraz, in vedel je, da jih je zaklical umetniku, ki ga je cenil in spoštoval, čeprav ga je videl rasti pred seboj.

Pianistova naloga je, ožvljati vedno in vedno dela skladateljev, jih prerajati s silo svoje osebnosti, z žarom svoje duše in jim vdahniti utrip življenja; nuditi ljudem muziko iz bogate zakladnice stoletij, a darovati zato svoje lastno bistvo. Ni še izčrpana njegova naloga, če se je povzpел do virtuoznosti, do tehnično popolnega obvladanja instrumenta. To je le predpogoj, ki mu daje pravico, stopiti iz vrste diletantov in si pridobiti kruh, ki gre strokovno naobraženim ljudem. Tu šele začenja umetnikova pot. On mora dojeti skrivnostne tajne življenja,

sveta, in jih prelititi v ton, iz mrtvega popisanelega papirja mora čitati zgodbe duš, ki so izrazile tam najglobljo, neizrekljivo tajno svojega iskanja, tavnja in poti; izrazili mora najgloblje bistvo, ne z besedo, ne z linijo — izraziti mora večno trepetanje z muziko, ki mu odgovarja, ki mu je podobna.

Tako je torej pri pianistu neobhodno potrebno strokovno znanje, visoka osebna kultura, in pa poklic umetnika v onem zadnjem, skrajnem smislu, ki vidi nalogo življenja v doprinašanju dela, ki odgovarja njegovim življenskim sposobnostim in ciljem. Molitev, v nje najglobljem in najintimnejšem smislu.

Pianist je reproduktiven umetnik, reproduktiven v toliko, v kolikor se njegovo delo osredotočuje na že pisana glasbena dela; njegova naloga je, da jim vdihne moč govornice. Važno je pred vsem, kako to stori, čeprav je tudi vedno zanimivo izvedeti, zakaj se je posvetil temu poklicu. Na to poslednje vprašanje si je odgovoril in moral odgovoriti vsak pianist tedaj, ko je sam s seboj obračunal o svojem življenju in ga premeril. Tudi Koso-

velova je to storila gotovo tedaj, ko je šla iz domovine in stopila na tla mesta Münchena, ko ni imela drugega, na kar bi se naslonila, kol divjo nebrzdano željo iti po poti naprej, boriti se za svojo rast in raje poginiti kot obstati. Tedaj, ko sta jo sila srca in ogenj mladosti vedla do muzike in poglobitve vanjo.

Vsak pianist, ki udari svoj prvi ton, izda skrivnost svojega življenja, umetniškega poklica — izda se pa tudi oni, ki mu je ta obrt, rokodelstvo in ne nujnost, edino možni obstoj. Vprašanje pa, kako pianist vdihuje življenje, je vezano na ton, stil, intenziteto doživljanj. Predpogoj umetniške inteligence je koncepcija, smotren program pa je slejkoprej izraz duhovne kulture in izčiščenosti okusa. Podlaga vsemu pa je ton sam na sebi, analiza njegovih elementov je nujna poteza slehernega, ki bi hotel razbrati njegovo umetniško bistvo.

Živimo v dobi, ki beži mimo nas z nebrzdano naglico, nikjer ne obstane, nikjer se ne ustavi. Mi smo nje otroci, hitimo, bežimo iz dneva v dan. Naš duh se le nalahno dotika vsakega dne, beseda le naznačuje naše življenje. Tudi mi se ne pomudimo nikjer, da bi se zbrali, da bi se poglobili do skrajnosti v en sam hip življenja. Spoznavamo le glavne obrise življenja, včasih ugledamo njegove utrinke. Nič več. Vse v nas je samo trenutek, samo bežen hip.

Kosovelova pa se v nasprotju s svojo okolico ustavlja ob vsaki stvari, ob vsakem trenutku, da ga izčrpa do dna, osvetli od vseh strani vedno znova in znova, da se širijo v nepregledne dalje. V vsakem tonu išče njegovega skrivnostnega prabistva, njegov večnostni izvor in vračanje v vseмирsko domovanje. Zato je njen ton, kot bi se pogreznil prav v srce življenja, tako siguren, tako sam svoj in tako izklesan. Posebnost te vrste udara je neka čisto gotova sila, ki oblikuje ton vedno plastično, če je še bolj fin in nežen. Morda je v njem izrazna moč tako velikanska, da obsega vse možnosti in nijanse čustvenosti, mogoče ji manjka ena sama — slabost, in nesigurno, neustaljeno življenje misli in srca. V njem je več kot trenutek, v tem tonu je neizprosna in odločna sila, ki vodi in vlada svet pianistovega dela.

Poleg tona je najvažnejši pri presoji pianistovega značaja način njegove interpretacije v celoti, njegov osebni odnos do stvari same, ki jo ima pred seboj. Lahko kdo igra zelo izčiščeno, zelo izklesano, ali če ne izgoreva sam ob svojem delu, ne bo našel poti do srca svojega sočloveka. Potopiti se mora v delu in z njim žareti, čim večja je intenziteta njegove igre, tem bolj se bliža cilju njenega namena. Če je to končno skrajni in zadnji kriterij, če smemo soditi umetnika po intenzivnosti doživljanja — in to smemo sigurno, ker je bistvo stvari same — tedaj je dovoljeno tudi izreči, da je Kosovelova umetnica. Umetnica, ne kakor rabimo ta izraz tisočkrat danes, umetnica je tam, kjer gre za umetnost v nje prastarem, večnostnem pomenu. To je možno ugotoviti danes. Za njeno nadaljno pot? Ljudje s tako veliko notranjo silo, ki je kljubovala tedaj življenju, ko je šlo za polaganje temeljev, ko je šlo za to, da se iz naših malih razmer povzpne v svet in si pridobi kulturne dobrine evropskega glasbenega sveta, taki ljudje gredo do konca, kakor jim je namenjeno in zapisano.

Zgodilo se mi je šestkrat in najbrže ne le meni. Hodila sem skoro brez volje po cestah, sivi oblaki so viseli na nebu, neprodirni, črni, ene misli ni bilo, ki bi bila prinesla veselja, enega samega utripa srca, ki bi ne zastajal od bolesti. Stopila sem v sobo in prosila: „Igrajte mi, gospodična Karmela.“ Nasmehnila se je, dvignila svoje roke. Takrat sem videla njene

roke. Čudovite so, kakor izklesane. Zdi se človeku, da vidi v njih zapisano najskrajnejšo pesem življenja, a tudi ono, ki pravi: Tujec sem med vsemi ljudmi.

Igrala je. Vsi so se vrstili: Bach, Beethoven, Chopin, da celo Prokofjev, Stravinski. Pa je bilo tako, kot bi se srečala z vsakim posebej, čisto natanko sem vedela, kakšen je njegov obraz, kako je živel. Zdelo se mi je krivično, da ne slišijo tega vsi ljudje, ki jih žeja po lepoti, ki jih žeja, da bi doživeli trenutek divjega, čudovitega opoja, ki jih žeja po prostranih daljavah neskončne človeške duše. Človek je tu, duša mu poje vsa obsedena lepote, pa mora oditi v neznanost, da je ne sliši več željno uho; takšna je usoda pianista — ustvarjal je iz vsakega trenutka večnost, a večnost je ona, ki ga odpokliče, ko je doživel le borno, kratko človeško življenje.

In program? Pianista mora zanimati vse. Gotovo mu je bližji morda skladatelj, čigar duševni stroj je soroden njegovemu. A navadno igra vedno ono, kar ga trenutno zaposluje in zanima. Kosovelovo trenutno: romantika. Zakaj? Čisto enostavno, ker jo pač. Njena mizica pa govori zgovorneje; biografije in pisma najrazličnejših muzikov, partiture od Bacha do danes, in poleg tega: Grünewald in Rembrandt.

Kateri skladatelj ji je najdražji? Če človek posluša Lisztovo Fantazijo, se zdi: morda Listzt, ker je najbolj razbrzdán, ker je šel do takšnih skrajnosti kot nihče drugi, do takšnih daljav vedno znova in znova. V naslednjem hipu pa zopet ni čisto jasno. Bach, Beethoven oživita z njeno roko čudovito, nepopisno. —

Vse imamo. Ljudi, ki igrajo, ki dobro igrajo; ljudi, ki pišejo, slikajo. Ali redkokdaj srečamo človeka, da bi dejali o njem: navdušen je, iz srca navdušen.

MILENA MOHORIČEVA

ANICA:

Mati.

Sveta skrivnost najglobljega doživetja,
o mati,
ki si šla Kalvarijo trpljenja
za drobno lučko novega življenja
pod svojim srcem.

Mučenica svoje ljubezni,
ki si jo na veke dala
in se v njej darovala.

Za celo življenje vsa:
vsak drhtljaj svojega srca,
svoje pobožne vere najsvetejšo svetinjo,
svojih izmučenih nog vsako stopinjo.

Mati — daritev in darovanje,
v tebi edini je dozorelo vprašanje
po bistvu in smislu vsega
dobrega in zlega
v zrelo spoznanje
in našlo razodetje,
ti sveta skrivnost najglobljega doživetja —
o mati!

Moja mati.

(Odlomek iz spominov.)

Moji prvi spomini segajo menda v peto leto življenja. Temnega je-senskega večera sem ždel na peči, mati je predla s sosedami v pol-temni sobi. Svetila je samo „luč“: trska, zataknjena v železno stojalo sredi škaša z vodo. Zunaj je šumel dež in v dimniku je vzdihoval veter. Poslušal sem strašne pravljice o ognjenem zmaju, brnenje in otožne ženske pesmi.

„Pozno je že. Čas bi bil za Ivana, da pride domov!“ — sem napol zaspan razločil materin glas. Ivan je bil moj oče. Do 18. leta je bil na vasi za hlapca in oral, potem pa je odšel v mesto. Tam je poskusil dosti poslov, se naposled naučil črk ter postal pisar pri deželni upravi. Stanovali smo na vasi kakih šest kilometrov od mesta Kazanji. Oče je zjutraj ob devetih pričeval službo, ob štirih prihajal na obed, ob sedmih zopet nastopal službo ter se vračal blizu polnoči. Če je izostal po več dni, je pomenilo, da se je zapil. To je itak delala večina sličnih nastavljenecv, čim je prejela plačo. Živeli smo od kislega zelja, krompirja, čebule, slanih kumar in konopnega olja. Meso smo videli samo enkrat na mesec, če je prinesel oče svoj denar iz urada. A pil je vedno več in se divje drl nad materjo, kadar ga je obupno vprašala, kaj bomo jedli? Naposled jo je pričel pretepati. Jaz sem zacvilil in ji pohitel na pomoč, a ji seveda nisem mogel pomagati. Nekoč sem, ves potolčen, skozi solze zagledal, da leži mati v strgani obleki popolnoma nepremično z zaprtimi očmi. Mislil sem, da je že mrtva, in sem divje zatulil. Zavedla se je, si položila kakor vedno svojo glavo na kolena, pa mi pričela iskati drobne in me žalostno tolažila: „Saj veš, kaj vse bedaki pijani počenjajo, kaj bi se za to bri-gal, otrok moj!“

Po pretepu se je vselej zopet pričelo navadno življenje: oče je šel v pisarno, mati pa je predla, šivala, krpala, prala in ob delu vselej za-mišljeno prepevala... V mladosti je morala biti prava junakinja, ker je tožila: „Nikoli nisem mislila, da me bo hrbet bolel, da bom težko tla pomivala ali perilo prala. Poprej sem zmogla vsako delo, zdaj pa oma-

*) Svetovnoznan ruski pevec (roj. 1873.) je pel v Ameriki, kjer je dobil 250.000 dolarjev za nastop v naslovni vlogi opere „Boris Godunov“ pri snemanju zvočnega filma. Njegovi dragoceni spomini v francoskem prevodu so doživeli tekom zadnjih treh let 14 izdaj. (Ime izvirnika: F. Šaljapin. Stranici iz moje žizni. Leningrad. Za-ložba „Priboj“, 1926.)

gujem!“ Oče jo je pač neusmiljeno pretepal. Ko sem bil devet let star, ni minil dan brez tepeža, in takrat je bila mati noseča... Hudo se mi je smilila. Bila je edini človek na svetu, kateremu sem se lahko v vsem zaupal in povedal vse svoje misli. Pozneje, z 12 leti, sem pričel kljubovati vinjenemu očetu. Nekoč ga je to tako razljutilo, da se je zakadil vame z debelo gorjačo. Bal sem se za življenje in sem bos, v samih gatah in srajci planil ven, stekel pri 20 stopinjah mraza k tovarišu in pri njem prenočil. Ko sem drugi dan zopet bos priskakljal domov, je bila mati sama. Rekla je sicer, da sem storil prav, a me je oštela, da began bos po snegu. Ugovarjal sem ji, da se nisem imel kdaj obuti, pa me je skoro natepla! Mati je zahtevala brezpogojno poslušnost napram starišem, ker so bolj razumni in vedo, kaj je prav. „Revež se mora kmalu naučiti delati!“ je večkrat govorila. Doma smo imeli vedno red in snago, ker je mati neprestano pospravljala. Večna lučka je gorela pred sveto podobno, in večkrat sem videl, kako žalostno in pokorno so gledale sive matere oči po umirajočem plamenčku komaj razsvetljeno Mater Božjo... Po zunanosti je bila moja mati slična tisočerim ruskim ženskam: imela je malo postavo, mehak izraz, vedno gladko počesane plave lase, in je bila sploh tako skromna, da je ni nihče opazil. Ko je bil oče ob službo in smo jeli stradati, sem se moral čuditi, kako je molče vztrajala in trdovratno kljubovala pomanjkanju in revščini. Res imamo na Ruskem neke posebne žene. Vse življenje se neutrudljivo bore z bedo, ne upajo na boljše, nikoli se ne pritožujejo in kakor svete mučenice junaško prenašajo udarce usode. Tudi moja mati je bila taka žena... Z 20 leti sem se nekoč, kot vedno lačen potujoč igralec, za dva dni oglasil doma v Samari. Oče, osivel, suh, me je dokaj ravnodušno sprejel. Ni kazal posebne zanimanja za mojo usodo. „Mi pa slabo živimo!“ je rekel s povešenimi očmi, „brez službe sem...“ Skozi okno sem videl, da je prišla na dvorišče mati, imela je čez pleča malho iz jadvovine. Stopila je v tesno sobico, me pristrčno pozdravila in zardela, ko si je snela ter spustila v kot svojo vrečo. „Da,“ je rekel oče, „tako je! Beračiti mora tvoja mati sedaj.“ Zelo hudo mi je bilo, ko sem moral to videti. Saj je najhuje, ko človek občuti, da je sam brez sredstev in ne more priskočiti na pomoč... Naposled so mi na Kavkazu med predstavo izročili brzjav: „Mati umrla. Pošlji denar. Oče.“ Denarja seveda nisem imel. Zjokal sem se v kotu in šel prosit predujm. Dali so mi samo dva rublja. Prosil sem še: pel sem za 25 rubljev mesečno glavne vloge, dočim so dobivali drugi za isti posel tudi po 40 rubljev. „Dosti bo,“ je odvrnil ravnatelj. „Kaj mi mar, če komu kdo umre!“ To me je tako ogorčilo, da sem pustil službo...

Materin god.

O kje si, dežela mojega detinstva? Oni večer so se mi vsi smejali, ker sem jokala v kinu ob filmu „Prebujenje — pomladi.“ Pa ni mi bilo do jokanja ob prizorih, ki so preračunani na solzne žleze zemljanov, le ob sliki, ko duhovnik krsti otroka in doda: „Vzgajajte ga v svobodnega človeka!“ se je uprla v meni bridkost, ki ždi uspravana in pozabljena ob dnu naše duše.

V svobodnega človeka — —

Ljubili smo mater z upornostjo svojeglavih otrok, čutili smo njeno pristrčno ljubezen, ki je bila tako sramežljiva, da se nam nikoli ni razodevala v objemih in poljubih.

Ko je godovala, smo prihiti k njej, se ji nasmejali, jo na hitro malo objeli in — konec. Ona je že vedela... in prav je bilo tako.

Poslali so naju s sestro v nemško šolo. Obe sva bili živahni in zgovorni in kmalu sva izklepetali vse, kar je bilo važnega v najinem življenju.

„Mama imajo god na cvetni petek in tedaj nama spečejo prav velik maslen štrukelj.“

I seveda — štrukelj in god — to je pojem zase. Mama je spet nekaj čisto drugega, tega pa ne ve nihče drugi, to je le najino.

Tudi učiteljica, ki je bila lepa in dobra, ni znala za ta kotiček v najinih srcih, sicer se ne bi bilo zgodilo, kar se je.

„Mama bodo godovali. Dobro — otroka! Ali pa vidva tudi vesta, kaj dolgujeta svoji mamici, ki skrbi za vaju noč in dan?“

Na to pa res nikdar nisva mislili. To je bil oni vsem drugim nevidni svet — bila je naša mama od Boga poslana — ljubi Bogec in mama — to je bilo skoraj eno.

Dolžnosti imamo do šole, do drugih otrok in do tujih ljudi. A do mame?

Naučili sva se torej oni dve pesmici na pamet, a kadar so nama ušle misli na bližajoči se dan godu, sva obmolknili in brž obrnili vso pozornost drugam. Bali sva se.

Godovno se nama je zdel velik temen klanec, ki prihaja vedno bliže, da naju pokrije.

Zjutraj, ko se zbudim, se je sestra že obuvala, matere ni bilo nikjer.

Bila je morda na dvorišču ali v hlevu. Brž skočim iz postelje in se pričem z mrzlično naglico oblačiti. — „Da se le vrnila ne bi — — —“

Druga drugo sva počesali, sram naju je bilo in skrbno sva se izogibali pogledati si v oči.

Pobrali sva svoji šolski torbici in hajdi — prvič brez slovesa — v naglem a vročičnem diru — v šolo.

„No — kaj je rekla mama?“ naju je sprejela učiteljica na stopnicah.

„Nič!“ je zaupila sestrice kljubovalno, takoj na to pa je povabila oči in jaz sem čutila, kako mi leze rdečica v lice.

„Kako? Ali še nista čestitali?“

„Nisva šel!“ — Sestra je jokala.

„Otroka — kakšna pa stal Kaj takega še nisem videla. To je vendar črna nehvaležnost najboljšemu človeku. Pojdita lepo domov in čestitajta mamici — pa se spet vrnita. Le pojdita!“

Moj Bog! Lezli sva kot dva polža in vendar je bilo kaj kmalu konec poti. Ob križpotu se sestra ustavi, me pogleda izpod čela in se upre: „Greva se potepat!“

* * *

Poldne je zazvonilo, ko sva hiteli iz gozda domov. Težko nama je bilo, izgovarjali sva se pred seboj na vse mogoče načine in vendar nama je občutek greha težil srce.

O strah in groza! Na pragu pred našo hišo se je pogovarjala mama z — najino učiteljico.

Povesili sva oči, trma, upor proti krivici, se je zbudila, kesanje je splahnelo.

„Tako! Ne vem, kam bi z vama?“

Mama je molčala, le učiteljica je govorila, govorila — — —. Zdela se mi je kot sam živi vrag.

Sle smo v kuhinjo in tam naju je učiteljica prijela za rame in naju potisnila pred mater, ki je s povešenimi očmi stala ob štedilniku.

Zdrdrali sva vsaka svojo pesmico, besede so letele kar same iz ust, uporne, trde in tuje. Mama je segla v žep in nama dala denarja.

Medtem je bil prišel oče. Truden je bil od dela, za to se ni mnogo zmenil za naju. Sedli smo h kosilu. Tiho je bilo kot v mrtvašnici — učiteljica je bila že odšla — nama pa je bil masleni štrukelj zagrenjen.

Po kosilu sva šli s sestro na dvorišče. Sestra je sedla na drva za hlevom in jela krčevito jokati, v roki je tiščala novce in solze so tekle med drobne prste na denar.

„Daj sem!“ Prijela sem njene in svoje novce v odprto pest in vrgla te judeževe groše v greznico za hlevom.

Vrnila sem se k sestri in pogled nanjo mi je zlomil uporno jezo.

Sedla sem k njej in jo objela krog vratu.

Prva laž življenja je kruto iztisnila prave, bridke solze.

Sicer nama je bilo obema kmalu žal denarja — a loviti ga iz greznice ni bilo več mogoče.

* * *

Nocoj je mamin god in njeni otroci so v te laži že tako zaviti, tako prožeti vseh neresničnosti življenja, da se Te ne spominjajo več, ker si ljubezen in resnica.

Uboga, dobra mati!

Mati, ki čaka in plaka.

Vrhovi gorá se v daljavi dotikajo nebá; solnce teče po višinah in peče, v dolinah se igraje vrtniči ujeta vetrje.

Sredi doline, dolge in široke, se med sadovnjaki skriva tiha domačija in posluša pesem solčnih dobrav in senčnih tokav.

Na pragu bele hiše stoji postarna mati; desnica ji leži na srcu, z levico si senči pogled, ki tipa do sinjih gorá in še čez...

* * *

Vrh klanca, ki se boči v polnočno stran, se je v nebo zabol človek in se napotil v dolino; senca mu je padala do srede klanca in se požirala bolj in bolj, a ko je več bilo ni, je pred materjo stal zaprašen, truden potnik.

„Pozdravljena, o matil!“ ji je pobožal velo roko. „Sin, ki se za ljubi kruhek peklí tam notri na koncu svétá, mi je naročil, naj te obiščem in pozdravim.“

„Pridi v sobo, spočij se, o mili poslanec ljubega mi sinu!“ ga je posajala za mizo in stregla s kruhom in vinom. Glas se ji je tresel od veselja in ginjenosti, oči so ji gorele od ljubezni do sinu, ki se je spominja.

„Kako mu je?“ je drhtela... „Kako živi?“

„Trda tujina mu ožema moči, za tuje dobro se poti — težko, težko živi, o mati, vse dni, vse noči le po tebi hrepeni, vse sanje so mu pisane od lepote iz domače doline...“

„Venomer ga čakam — zakaj ga ni?“

„Kruh ga drži,“ je potnik vzdihnil in se zleknil po ležišču. „Amerika je polna zlatá in gorjá...“

Mati je molče spet šla na prag in se, sloneča ob podboju, tiho jokala in z motnim pogledom iskala v daljavo.

* * *

Vrh klanca, ki se vzpenja v večerno stran, se je prikazal potnik in se spustil navzdol; senca mu je šla do podnožja hriba in ko se je v dolini utrnila, je tuji sél pozdravil ihtečo mater:

„Mir s teboj, o mati!“ je sočutno dejal in ji obrisal solze. „Tvoj sin, ki tam daleč daleč plodi bogastvo belih mest, se te v bridkosti spominja in po meni sinovsko pozdravlja.“

Mati od pomnožene bolečine ni mogla govoriti; molče ga je vodila v sobo in stregla, kakor je vedela in znala.

„Kako se mu godi?“ je naposled jeknila, ko se je sél okrepčal. „Ali kaj misli name?“

„Povedal sem ti, o mati, vse sem ti povedal... Vestfalija in Holandija in Francija mu pijó moči in ga glodajo do belih kosti...“

„A jaz ga čakam, čakam — zakaj ga še ni?“

„Kruh — kruh ga drži,“ je sèl potrdil in legel na pripravljeno posteljo.

Oh, in na pragu bele hiše je spet stala mati z veliko bolečino in ljubeznijo v srcu.

J. DOLAR:

Poslednji objem.

Ožalostno je bilo doma pri Martinu, silno žalostno! Bolna mati je ležala v postelji in polglasno molila. Martinek pa, ki je sedel na peči, je zdaj pa zdaj plašno pogledal na mater. Se odrasel človek bi se bal, kaj šele Martinek, ki je bil mal in nebogljen. Zdelo se mu je, da se hoče vsa strašna tema, kar se je je nabralo po kotih, usuti nanj.

— Ko bi mati molili vsaj glasno! Ali pa, da bi prišli vsaj oče domov! Kaj za to če bi malo porentačili. Da bi le ne bil tako sam — je prevdarjal na tihem. Zdelo se mu je, da na vsem svetu ni nikogar, prav nikogar.

Mati je vzdihnila. Martinek je vztrepetal po vsem telesu.

„Martinek, pridi bliže!“ je dejala tiho bolnica. A on se ni ganil.

„No, pridi vendar!“ je ponovila skoro nevoljno.

„Mati, mati, če se pa tako bojim!“ je trepetaje zaklical s peči.

„No, le pridi, pridi k meni!“ je tretjič rekla mati tako nežno in prijazno, da je Martinek premagal strah in se spustil s peči ter sedel k materi na posteljo.

Bela koščena roka ga je objela okoli vratu in ga pritegnila. Iz dveh duplin je strmelo vanj dvoje mrzličnih oči. Strah ga je bilo teh bolnih oči, a ni se mogel ozreti drugam. Trepetaje je gledal, gledal.

Tedaj je prisvetila v sobo luna in beli žarki so trepetali na bledem obrazku Martinkovem in legli kakor senca na izpiti obraz bolne matere.

Martinek se je ves zgrozil in komaj čakal, da bi mati spregovorila.

Ta pa ga je stisnila k sebi in rekla: „Ti revček moj!“

Nič več.

Martinek pa ni razumel, kaj mu je dejala mati. Le to je videl, kako je vztrepetala in kako ji je roka omahnila. Tako bela in ozka je bila njena roka. Martinek se je stresel. Čutil je, da se je nekaj velikega, strašnega zgodilo, a ni vedel kaj. Groza mu je stisnila srce in v tej minuti se je za leta postaral.

„Mati!“ je zaklical tiho in boječe, a njene ustnice so ostale neme. Do jutra se ni ganil.

Nazaj k materi.

Kdor čuti, da ima mater, ta se čuti otroka.
Kdor se čuti otroka, se vrača k materi. — Laotse.

Kod hodiš, kodrolašček zlati moj?“ — Tako se začenja visoka pesem pričakovanja, menda najsilnejšega in pa najtežjega pričakovanja, kar se ga je kdaj vselilo človeškemu bitju v dušo. Je to pričakovanje, ko ženska upa, da se ji izpolni življenska želja ter postane mati.

„Ah, ali naj vso dušo izkoprnim?“ — Tako se končuje ta slavospev pričakovanja, ki ga je Oton Župancič pobral po materinstvu koprneči duši kakor iz dna.

A prelep pendant sliki pričakujoče matere je mati z detetom v naročju, presrečna, čeprav nezakonska mati, ki je v hipu pozabila cel pekel usode in zlobe ter, kakor bi ji kdo odstrelil, vzhičeno vzklikne: „Meni nebo odprto se zdi — kadar se v tvoje ozrem oči!“

Tamkaj pričakujoča mati, tu zares mati! Kdo bi spoštljivo ne upognil glave pred to skrivnostjo vseh skrivnosti!

Taka je mati bila in bo povsod in vsikdar, ko ji duša poje po taktu tistih utripov, ki jih nemoteno ubira naša modra pramati — narava. Ali izkušnjavec je vrgel ženski v dušo grintavega cvetja ter jo omamilo toliko, da ni več poslušala, kaj ji všepetava dobro hoteča mati narava. In ženska je stopila na cesto ter priskutno upila, da ne mara več biti — „rodilni stroj“.

O, v slepoti izpočet prevrat nekih od narave na vekomaj posvečenih vrednot!

*

Rodilni stroji da nočejo več biti ženske! Kakor bi otrok bil neke vrste „blago“, ki se proizvaja in spravlja na trg zgolj po vidikih gospodarske konjunktore! In pa kakor da je materina ljubezen samo še inventarna št. iz nazadnjaške preteklosti, ki danes kajpak spada med staro šarol!

No, tudi hudo besedo o rodilnih strojih nam je prinesla — doba strojev. V zapadni Evropi je v prejšnjem stoletju zaropotal stroj, ta vir novih obratnih sil, ki je prav kmalu vse življenje izpremenil do tal ter ni prizanesel niti dotedanji strukturi — ženske duše. In tako je prišlo, da se je i mati, ki ji je pač najbolje bitje zasnovano na votek žrtvovanja, naposled modernizirala ter odslej prisega na nov življenski credo, to je na etiko „sreče“ lažodnega življenja.

Ali znamenja govore, da na tihem začenja zopet brsteti uvidevanje, da človeško življenje ni ne v malem in ne v velikem ustvarjeno po tako enostavni zamisli, da bi mu za orijentacijo ustrezalo kar idilično geslo,

ki terja „čim več sreče za čim večje število ljudi“. In čedalje bolj menda „čudaki“ opozarjajo, da je povsem stvarno dopolnilo težnju po dobroti, ki je človeku od prirode položeno v dušo, z druge strani dejstvo, da istinito življenje nikar ni samo uživanje, ampak do velike mere tudi — žrtvovanje. In ko se ta zavest prej ali slej kaj bolj zakorenini v dušah, tedaj vzklijejo iz nje pač nove rože za venec — materi in materinstvu.

Nedavno sem čital novo, krasno knjigo,* ki je v besedi in sliki pravi magnifikat glede na otroka in mater. Zlasti pa mi je v dušo segel završetek, ki se takole glasi:

„Enkrat se je čas zame ustavil, kolo življenja se je zaobrnilo nazaj. Stal sem ob krsti svoje matere. V njej je ležala toli dobra znanka iz mojih otroških let, tako srčno blizu, pa vendar čisto izpremenjena. Obraz, roke in život — vse to je postalo kar drobčkeno majhno; zgrbančilo jih je število let in breme trpljenja, skrb in nadloge so jih izčrpale ter izpile do dna. Dotaknil sem se njene roke ter iz mrtvega srca še enkrat prejel vrelce svojega življenja.

A pred menoj stoji sinko, ki mu je sreča, da ima dobro mater in v njej najboljšega prijatelja.“

Ob teh besedah sem vnovič tako povsem živo občutil, da je mati misterij vseh misterijev in pa da mati vedno prežgodaj umre.

* P. Eipper, Menschenkinder. 1929.

Vida P.*):

Pozdrav z onega sveta . . .

amica, zlata moja mamica, tudi tvoj god je danes, in dete tvoje te pozdravlja, ono dete, o katerem pravijo, da ga ni več . . . Ali jaz sem pri tebi, ni je smrti, ki bi me mogla iztrgati tvojemu srcu. In danes, ko se matere smehljajo svoji živi deci in poslušajo čestitke, se tudi jaz pritiskam še tesneje k tvojemu srcu, še bliže in globlje kot sem bil takrat, ko me razen tvoje duše še nihče ni poznal . . .

Vidiš, tako blizu sem ti in te pozdravljam za tvoj god.

Poslušaj, mamica, kako te pozdravljam . . . Pa zakaj plačeš, zlata moja? Zakaj me sprejmeš s solzami? Nečem tako. Ti se mi moraš smejati, tudi jaz sem vesel . . . Veš, mamica, da si ti sedajle velika sebičnica! Zakaj jočeš? Ker si brez mene, ker me več nimaš, radi sebe same ti je težko! Name pa ne pomisliš: da mi ni hudo. Zato bi morala biti vesela, smej se z menoj. Tako lepo se mi nasmehljaj, kakor takrat — še veš — ko sem prvikrat zganil svojo nožico . . . Samo vidva, ti in očka, sta vedela, da sem se začel.

*) Ilustriral (lesorez) slikar-grafik E. Justin.

Ali se še spomniš, kako si držala roko na sebi in čakala, da se zopet zganem in začutiš z roko mojo nožico. Pa sem ti takoj ponagajal, nisem se ti hotel javiti. In ko si se naveličala čakati in si odmaknila roko, sem pa zopet zganil nožico! ... Tebi se je zdelo to tako pristrčno, tako radostno si se smejala meni, ki me še videla nisi ... Daj, mamica, tudi sedaj se mi tako nasmejaj ... No, daj ... zakaj se zopet jočeš? ... Ze vem, ti si plakala tudi takrat, kadar si me bila najbolj vesela. V največji sreči si imela solzo v očeh ...

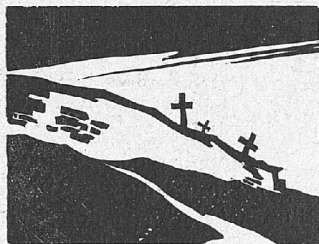
Pa vendar ne plači sedaj! Nasmelj se mi, tako kakor v onem trenutku, ko sem se ti za vedno izvil iz tajne posteljice ... Saj veš: v takih bolečinah si bila, da si skoro pozabila name, nase, na svet — ali s svojim prvim glaskom sem ti zapel tako mogočno himno, da so v njej otopele vse bolečine tvojega telesa in začutila si se blaženo kakor v raju ... Vidiš, mamica, kako si sedaj lepa, ko se mi smehljaš. Pa čakaj, še bolj se boš: Veš, kako ti je bilo, ko sem te prvič poklical? ... no poslušaj, zakaj zopet solze ... Ti nečeš slišati o svoji sreči, ti nečeš, da bi ti pripovedoval, kako si se mi smehljala ... Čakaj, ti povem pa drugo:

Kako pa je bilo takrat, ko sem se ti prvič zlagal? ... Obrnila si se od mene, pa si zajokala. In takrat, ko sem te v jezi udaril in ti zabrusil ostro besedo ... A mamica, kako je bilo ...? No, zdaj se pa ne jočeš več. Zato ti povem še ... Ze zopet solzel! Vem, vse to in drugo si mi odpustila, saj sem

bil še dober, še tako nežen, pa laskati sem se ti znal... Ali čuj me, mamica, kaj pa če bi bil jaz ostal pri tebi in pri očki, pa bi bil zrastel in bi nekoč ne hotel več biti vajino dete? Ne hotel bi poslušati vajine besede, še lica tvojega bi ne hotel gledati. Ljubši bi mi bili tovariši, domače ognjišče bi zamenjal s cesto, tvoj čisti smeh z razpaljenim grohotom tujih obrazov, tvojo nežno skrb s strastjo, tvojo skromnost z neutešnim pohlepom, tvoj blagoslov s prokletstvom... Še samega sebe bi naposled preklinjal... Mama, zakaj me tako strmé poslušáš? Zakaj ne plakaš več?... Ali misliš, da to nisem jaz?... Zakaj bi ne bil? Si li tako trdno uverjena, da bi bil ostal vedno tvoje dobro zlato dete? Nečeš me poznati takega, nečeš jokati za takim! Ali, mamica, jaz vem, dobro čutim, da bi me ti tudi takrat ne preklinjala. Morda bi se ti izvilo iz ust: „Zakaj sem te rodila!“, tvoje srce bi mi pa odpuščalo in me še tesneje pritiskalo k sebi. Vanje pa bi se za vedno naselila solza, ki bi videla rešitev sebi in meni šele v moji smrti...

Vidiš, mamica zlata, jaz pa sem ti bil dober, nisem hotel, da bi se ti kdaj stemnilo oko radi mene; hotel sem, da se bova vedno imela rada, da bova vedno s smehom živela drug v drugem... zato sem se spojil s pravečnim Duhom in se vrnil k tebi, lja, kjer sem te ostavil; v spomine, nežne, sladke, polne smeha...

Vidiš, mamica, ne bo treba, da bi me s strahom iskala po mrzlih puštinjah živiljenja, ne po temnih in žarečih prepadih, ne, mamica: v rožicah, v solnčnih žarkih, v nebeških zvezdicah, v angeljskih krilcih sem... od tu se ti smehljam, od tu ti danes čestitam in te prosim: smej se mi, saj je danes tvoj god in meni je tako lepo... Še na grobek moj ni treba hoditi, da ne boš jokala. Tam ne raste prav nič drugačna travica, prav nič drugačna solncece ne sije, vse je tako kakor tod pred tvojim oknom — v vsem sem jaz. Vse to ti poklanjam danes v dar, natrgaj si šopek in ga postavi pred mojo sliko... pa vesela bodi, tvojemu detetu je tako lepo... vedno mu bo lepo...

MARIJA B.:

Tašči v slovo.

V tihi globeli, v solnčni gorenjski Vipavi, tam ob vznožju Dobrče se je rodila, rasla, ljubila, trpela in izluščala življenje svojemu rodu. Bila je prava poslanka svoje rodne vasice, — tiho in skromno sama vase stisnjena, da jo je bilo komaj opaziti.

Tavčarjeva mama v javnosti ni pustila nikakih sledi. Le mama je bila in dobra gospodinja.

A — bila je več.

Tip žene kmetice, ki nikdar svojih sanj in srca ne solnči v usmiljenju sočloveka. Tiho, vdano prenaša vse, kar ji življenje nalaga, in ko jo usoda ukani za najidealnejšo željo, imeti nekoč sina duhovnika, — tedaj njeno samozatajevanje dosega višek ter očetove kletve z gorečo molitvijo sproti preliha v materin blagoslov.

V tem svojem večnem odrekanju niti ne čuti in ne sluti, da si spleta najkrasnejši venec resnične hvaležnosti svojih otrok.

Materinski dan.

Druga nedelja v maju je posvečena spominu in počesčenju matere. S proslavami, čestitkami in darovi se klanja deca svoji roditeljici. Kdo pa razveseli in gane srce oni ženi, ki baš tisti dan najbridkeje občuti zavest materinstva — ob pogledu na blede, v bedi otopelo deco...

Tem materam, deci teh mater so namenjeni darovi, katere zbirajo društva po ulicah in na prireditvah materinskega dne. Vsi oni, ki nimate več matere, poklonite se njenemu spominu z malim prispevkom za bedne družine... Žene, ki boste veselo sprejemale darove in čestitke svoje srečne dece, spomnite se z malim darom onih sester svojih, ki ne bodo niti ta dan mogle odrezati svoji deci koščka kruha in ji tako vzbuditi občutka hvaležnosti za življenje, ki so ji ga dale...

Žene za izseljence.

V okrilju kongresa Mednarodnega Ženskega Saveza na Dunaju bo koncem maja t. l. zborovala tudi stalna komisija za izseljenišтво. Na programu ima razprave o prepotrebni in nujni vprašanji izseljenišťva.

Zastopnice odseka za izseljenišťvo iz posameznih držav bodo na zborovanju predložile svoje nasvete. Izkušnja kaže, da je preseljevanje kljub nekaterim vladnim odredbam po vsem svetu še nezadostno urejeno in so izseljenci v novi državi često v takim položaju, da ne vedo ne kod ne kam. Zato bi morale države najstrože prepovedati izseljevanje na slepo. Vsakdo, ki se kamorkoli izseli radi zaslužka, bi moral imeti prej delo zasigurano, kar bi moral izprijčati s predpisanimi dokazili. Vsaka država bi morala imeti državne urade, od koder bi vsaka slična inštitucija iz druge države lahko dobila pojasnila glede delavskega trga. Taki uradi bi morali imeti poleg svojega domačega imena tudi mednarodni naziv. Dajali bi pa tudi posameznim osebam pojasnila o možnosti zaposlenja, o povprečnem zaslužku itd.

Vsaka država bi morala z zakonom uvesti zavarovanje med vožnjo. Če bi izseljenca med potjo doletela smrt, tedaj bi zavarovalnica izplačala zavarovalnino starišem, ženi ali deci oz. ponesrečencu, če bi bil vsled kake nezgode nezmožen za delo. Države, ki imajo kjerkoli nad 500 svojih rojakov izseljencev, bi morale z dotično državo skleniti konvencije, po katerih bi bili delavci priseljenci primorani, zavarovati se proti boleznim, delovni nezmožnosti, starosti in smrti.

V vsaki državi bi morali biti tudi uradi, pri katerih bi izseljenci lahko kupili direktne vozovnice za vožnjo po suhem in po morju. Če bi taka podjetja potnika osleparila, bi morala razliko med zahtevano ceno in redno tarifo povrniti v dvojni izmeri.

Vsak izseljenec bi se moral pred potovanjem zavarovati za primer, ako v novi državi ne dobi dela tekom 3 mesecev. Ta zavarovalnina bi morala iznašati stroške za neprekinjeni povratek v domovino.

Izseljenci vseh držav bi morali biti prisiljeni, da skrbе za svoje v domovini. V ta namen bi si morale države določiti medsebojno oblastveno poslovanje.

Često se zgodi, da se vrne izseljenec v svojo domovino brez sredstev. Zanj bi morala skrbeti pristojna občina tako, da mu preskrbi delo in zaslužek, oz. da ga vzdržuje, če je nezmožen za delo.

So osebe, katerim nobena občina ne prizna domovinstva in nobena država državljanstva. Ali pa so dvodomovinci, od katerih zahteva vsaka država svoje obveznosti. V mučnem položaju so tudi politični emigranti in begunci, ki ne dobe zaščite pri zastopnikih svoje države. Večkrat imajo take osebe kje delo na razpolago, pa ne morejo dobiti potnih listov; zato naj bi se napravili za to vrsto izseljencev posebni mednarodni predpisi.

Važno izseljeniško vprašanje je tudi omejevanje izseljevanja, v kolikor pride v poštev žena in deca izseljenca. Ta omejitev ima često zle posledice za oba dela: mož se v tujini izneveri družini, doma nimajo otroci potrebne vzgoje in zapuščena žena propada. Zato naj bi se z mednarodnega stališča določilo, naj države ne zabranjujejo potovanje ženi k možu in deci k roditeljem, če je mož v položaju, da družino lahko vzdržuje.

Vse javne in privatne zavarovalne institucije bi morale biti priseljencem tako dostopne kakor domačinom. Zagovorniki delavskih teženj bi morali zastopati pravice inozemskih delavcev kakor domačih.

Vsekakor so si žene iz vsega sveta zastavile potrebno in težko nalogo, ko so si postavile v program vprašanje o izseljeništvu. Če se jim bo posrečilo, da bodo z modrimi nasveti vplivale na vlade vseh držav in s tem izboljšale ter uredile položaj izseljencev, bodo ta uspeh pač lahko zaznamovale kot znatno pridobitev v svojem socialnem in mednarodnem prizadevanju.

IZVESTJA

Kongres Mednarodne Ženske Zveze. Ta največja svetovna ženska organizacija prireja kongres vsakih pet let. Letos bo na Dunaju, in sicer od 23. maja do 7. junija v Hofburgu. Na kongresu bodo govorile znane ženske voditeljice. Najprej bodo zborovali različni odseki in obravnavali vprašanje financ, tiska, morale, javne higijene, kinematografa, vzgoje, izseljeništvu, umetnosti. Potem bodo predavali: Gospodarski faktorji — nositelji miru; Žena posredovalka mednarodnega sporazuma. Zborovalke posvetijo tudi nekaj govorov ženski mladini. S kongresom bo združeno zborovanje „Svetovne zveze podeželskih žen“ ter razstava avstrijskih likovnih umetnic.

Na razorožitveno konferenco v Londonu so prišle tudi žene ter ji izročile spomenico, v kateri utemeljujejo potrebo razoroženja na morju. Bile so to Američanke, katerih spomenico je podpisalo 12 milijonov žen, in Japonke z 180.000 podpisi.

„Naše ognjišče“. Na pobudo in po neumornem prizadevanju ge. K. Ljapčeve so letos otvorili v Sofiji dom za rokodelsko mladež „Naše ognjišče.“ Po primeren mesečnem prispevku se sprejemajo v zavod oni mladeniči, ki nimajo svojega doma. Tam dobe higijenično stanovanje, zdravo hrano in tudi vzgojna navodila. S tem domom je storjen velik korak za zaščito one mladeži, ki je prepuščena sama sebi in nima nikogar, da bi skrbel za njeno redno življenje in pravilni razvoj.

Klub bolgarskih pisateljic ustanavljajo v Sofiji. V njem naj bi bile združene književnice iz prestolnice in z dežele. Klub naj bi se med drugim tudi zavzemal za pisateljice začetnice in jim pomagal pri izdajanju spisov; prirejal naj bi literarne sestanke, posredoval medsebojno poznavanje domačih in tujih književnic.

Bolgarke se letos odločno zavzemajo, da se priznajo ženam juristkam advokatska prava. Pred zborovanjem parlamenta so izdale posebno številko lista „Ženata“, po-

svečeno borbi za te pravice. V njej so priobčeni vsi govori poslancev, ki so nastopili za te zahteve ali proti njim. Zanimivo je, da se je Savez sodnikov izrekel v prilog ženam.

Cehinje postavijo drugo leto v Pragi spomenik Eliški Krasnohorski. Natečaja za spomenik se je udeležilo mnogo čeških umetnikov in umetnic. Za najboljšega je bil priznan načrt kiparke Vobiš-Zakove in arhitekta Jana Štěpanka.

Solo za novinarke imajo v Leningradu. Na Ruskem je v novinarstvu zaposlenih mnogo žensk, saj izhaja tam 16 ženskih listov; pa tudi za žene neruske narodnosti je poskrbljeno; za te izhaja 6 listov v drugih jezikih.

Ženski film. Neko ameriško filmsko podjetje pripravlja vprizoritev nove kinematografske drame, katere motiv je materinska ljubezen. Zanimivo je, da bo ta film izključno žensko delo: avtorica drame je ameriška pisateljica Zoe Atkins, režiserka igralka Dorothy Arnsner, vse vloge so ženske; edini moški, ki nastopi v filmu, je mali deček — sinček. Tudi vsa tehnična dela pri filmiranju so y ženskih rokah.

† **Cosina Wagner.** V visoki starosti je preminula vdova znanega skladatelja Richarda Wagnerja. Vsa Nemčija je razobesila ta dan v znak žalovanja črne zastave. Mesto Bayreuth, kjer je pokojnica vodila Wagnerjevo gledališče, ho njeno vilo izpremenilo v narodni muzej. Ko je v avgustu 1914 občinstvo med predstavo „Parsivala“ zvedelo o pričetku svetovne vojne, ni Cosina zapustila svoje lože in je omogočila nemoteno nadaljevanje opere. „Me žene.“ je rekla, „varujmo kulturne zaklade, ki bodo preživel vse vojne!“

Idealne žene. V Denverju (Colorado) v Zedinjenih državah je zboroval nacionalni kongres, katerega naloga je bila, „podati za ameriškansko kulturo odločino označbo sodobne vzorne žene“. V soglasju z določenimi načeli je proglasil kongres za idealni ženi znano kemičarko gospo Curie (rojeno Poljakinjo Sklodowsko), ki je skupno s svojim soprogom odkrila čudovito kovino radij in tako postavila novi temelj dotedanjemu naravoslovju in zdravstvu, ter prezidentovo soprogo, gospo Hoover, ki je zvesto spremljala moža pri delovanju v sibirskih, avstralskih in ameriških rudnikih. Veliko glasov je dobila, dasi ni dosegla izvolitve, tudi znana svetovna zmagovalka v tenisu, Helena Wills.

Solska kuhinja Njen. Vel. kraljice Marije,

Zensko društvo Atena, ki deluje že od svojega početka za zdravje mladine, je otvorilo minuli mesec v Ljubljani dijaško kuhinjo, katero je podprla kraljica z visokim volilom; pomagala je tudi mestna občina ljubljanska, državni hig. zavod in razni posamezni dobrotniki.

Prostori so prijazni in lično opremljeni. Kuhinja oddaja lahko 120 obedov na dan. Vendar jo poseča za prvi čas 50 srednješolcev, ki se prehranjujejo deloma brezplačno, deloma za polovično ali polno ceno, kakoršne so pač socijalne prilike staršev. Pri oddaji mest se ozira vodstvo zlasti na one dijake, ki prihajajo iz oddaljenih krajev vsak dan v mesto v šole in so pogosto preko poldneva brez prave zaščite.

Kuhinja je pod večšim strokovnim vodstvom in zdravniško kontrolo. Dijaštvo nadzoruje med obedom zaščitna sestra, ki navaja mladino tudi k pravilnemu vedenju, zdravnica pa nadzoruje telesni razvoj posameznika s tehtanjem in raznimi predpisi.

Kuhinji se bo priklopila tudi mladinska knjižnica, da bo dijaštvo prebilo lahko ob čitanju prosti čas do odhoda vlaka.

V počitniških mesecih se namerava oddajati kosilo posetnikom odseka „Otroško igrišče“ — T. K. D. Atena“. Otroška igrišča bodo polna le tedaj, če prevzamejo skrb za otroka za ves dan in tako resnično razbremenijo zaposlene starše. Štirikrat na dan spremljati otroka na igrišče in z igrišča pomeni preizdatno izgubo časa za delovnega človeka. Na igrišču Atene bodo prevzemali otroke po 9. uri zjutraj pod nadzorstvo vrtnarice in jih vračali staršem ob 19. uri zvečer. Zaščitna sestra bo odvedla zbrane otroke opoldne h kosilu v šolsko kuhinjo in jih zopet pripeljala po kosilu na zrak.

Blagohotni darovi se hvaležno sprejemajo, da bo čimpreje omogočeno popolno poslovanje kuhinje.

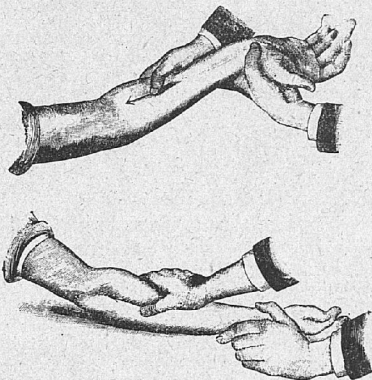

Masaža rok in nog.

(Nadaljevanje.)

Pred vsem je pri masiranju okončin treba pomniti, da se z glajenjem ali gnetenjem, katero se začne od koncev prstov navzgor, nadaljuje k središču (po toku krvi v odvodnicah), ožemajo mišice in stiskajo na po-

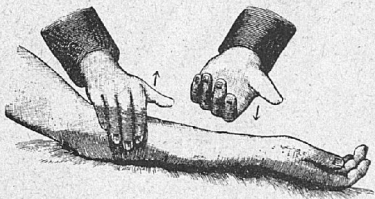
vršju in globoko ležeče žile in živci, ter se potom masaže vpliva tudi na tok limfe. Kar se tiče sklepov in sklepnih vrečic in kit, je pomniti, da morajo biti vedno mehki, kakor tudi mišice, da se jih roka maserja lahko oprijemlje, ker samo tako se da doseči zdravilni namen masaže.

Gnetenje predlakti.

Roke se masirajo z glajenjem, ki se prične pri prstih. Maser prime na mizi ležalec, zleknejo roko bolnika s palcem in kazalcem za vsak prst posebej, med tem ko druga roka maserja gladi in mäne vsak prst posebej. Dlan in tilna plat roke se gladita z blazinico palca ali s celo dlanjo vedno navzgor proti predlakti; dlan se masira močneje, ker ima tolste mišice.

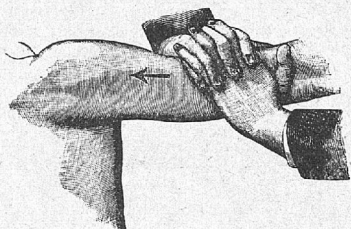
Zapestje se masira po tilni plati in ob straneh. Spodnja plat radi preobilnih kit skoraj ne pride v poštev za masažo. Gladi in gnete se s koncem drugega in tretjega prsta ali obeh palcev hkrati od zapestnih sklepov dlančnic gori proti predlakti.

Glajenje predlakti.

Za masažo predlakti leži roka bolnika na mizici, nekoliko obrnjena na zunanjo stran. Maser pridržuje zapestje bolnika z levo roko, med tem ko s prsti desne roke gladi ali gnete v smeri h komolcu tilno stran predlakti, palec drži po sprednji plati predlakti.

Potem zamenja roko in palec drči po tilni plati, prsti pa gnetejo ali gladijo spodnjo plat nadlakti.

Močno gnetenje nadlakti.

Pri tem postopanju maser nekoliko obrača nadlaket, da bolje doseže in prijemlje mišice, žile in živce.

Kot omenjeno, se gnetenje proizvaja na obeh platch nadlakti s prsti z ene plati, s palcem z druge, ter se menjava tako, da so prsti enkrat na zgornji, palec na spodnji plati nadlakti, drugič narobe.

Komolec se masira z glajenjem. Predlaket je v isti legi kot poprej. Glajenje se proizvaja od vseh strani navzgor ter se gladijo obenem tudi vse mišice, ki so vezane s tem sklepom. Gnete se s konci dveh prstov naokrog vsakega sklepa posebej, z dlanjo ves komolec hkrati.

Pri masiranju nadlakti počiva roka na rami maserja, ali se drži za naslonjalo stola.

Maser gladijo ali gnete nadlaket vzdolž mi-

Gnetenje nadlakti.

šic proti rami po zunanji in notranji plati hkrati z obema rokama. Ko doseže ramo, se vrača h komolcu, od koder masira kakor poprej. Posamezne mišice nadlakti, kakor (bicepo), dvoglava mišica na notranji plati, se masirajo z gnetenjem vsaka zase, obe skupaj pa z valjanjem, pri katerem maser pre-

mika vzporedno k nadlakti ležeče dlani v nasprotni smeri. Sekanje se proizvaja s spodnjim krajem stegnjene roke kot povsod.

Trikotna mišica rame se masira posebej. Maser stoji za hrbtom bolnika ter gladijo ali gnete mišico po njenih treh delih, na lopatici in rami v smeri proti vratu navzgor.

Sklep v rami se masira z glajenjem na okroglo okoli sklepa po zunanji in zgornji plati. Rame visijo ob telesu bolnika, roke pa rahlo upira ob stol, na katerem sedi. Maser gladijo s konci prstov ali z dlanjo po obliki rame in po potrebi masaže.

**MATE-
RINŠTVO**

Dojenček.

(Nadaljevanje.)

Zdaj je tukaj novorojenček, tako majhen, tako majhen, da mlada mati ne ve, kako bi ga prišla in kaj bi ž njim, da ga ne stre. Pa nikar se ne boj! Kar trdno ga primi, prevrni z leve na desno in obratno. Saj je otroku potrebno, da se malo pretegne in ne leži vedno kar tako. Ko pa pripravljáš zjutraj kopel za dojenčka, preizkušaj toploto s svojim komolcem, da ne bo pretopla voda. Za slabotnega dojenčka vrzi v kopel pest soli, ko odpade že popkovina in je poppek že lepo uležen. To je po preteku enega meseca. Dokler pa popkovina ni odpadla, pa koplji dojenčka v prekuhani vodi. Obrazka ne umivaj v tej vodi, ampak ga umij kasneje z drugo, tudi prekuhano vodo. Zaradi zastrupljenja pazi tudi, da ne pereš pleníc in materinih podvez v isti posodi, kjer koplješ dojenčka. Navadno polože v kopel tudi svežo plenico, da ni otrok čisto gol na trdem. Drži dojenčka v kopeli z levo roko pod hrbtičkom za njegovo levo roko pod pazduho. Z desnico ga umivaj s sterilizirano bombaževino; posebno dobro vratek, pod brado, za ušesi, pod pazduho in med nogami; ondi se nesnaga najbolj nabira. Glavico, kjer so lasje, namaži s surovim maslom in jo potem izmij. Kopel traja le nekaj minut. Nato položi dojenčka na svežo rjuho, ga zbriši in zdrgni dobro in močno, da je suh in mu kri vzalovi gorko in prijetno. Položi ga v suho in toplo odeni ter pusti ga tako, da lahko brca in se prosto razmahne le nekaj minut. Pripravljena imej že oba povojčka zvitá tako, da je trak zamočan v sredini. Plenicca po še tudi zložene druga vrh druge. Najprej položiš flanelo, potem platno, na to deni še eno ple-

nico v kvadratu, na vrh še eno mehkejšo, ki je zložena v trikot. Srajčki obleci spodnjo v pleteno, da ju oblečeš kar hkratu. Dojenčka posuješ s sipo, najboljši je smukec; če pa dojenček veliko moči in trpi vsled tega koža, ga namaži z oljem, preden ga posuješ s sipo. Posuješ ga pod brado, obe pazduhi in med nogami. Ko oblačiš srajčki, oblečeš najprej rokavca, obrneš dojenčka na trebušček in zavežeš srajčki za vratom ter obrneš dojenčka zopet na hrbtiček. Pri tem dojenčka ne vzdiguj, ampak ga prevali na obrazek in hrbtiček. Popek pokrij z bombaževino in ga povij s platnenim povojčkom. Zgornji rob vseh treh plenec sega dojenčku do podpazuhe, en vogal trikotne plenice leži sredi pod nožicami. Vzemi ta vogal in deni ga otroku med noge; vogala od leve in desne zavij čez prsi proti hrbtičku. Ostali plenici povij vsako posebej krog telesca. Plenice drži povoj, ki ga povij le ob zgornjem robu plenec in pusti dojenčku proste ročice in nožice. Tudi ne povijaj plenec pretesno, da otrok lahko giblje in mu ni pretesno. Večkrat pa ga oprosti plenec in položi ga na trebušček, da tako brca. Če je le mogoče, ga tudi solniči tako, le glavico naj ima dojenček v senci. Pri tem pazi, da je dojenček na suhem in da ni vetrovno vreme, da se ne prehladi.

(Dalje prih.)

Bezgovna hladilna pijača: v snažno skledo ali škaf zlij 10l vode, 1 kg sladkorja, $\frac{1}{4}$ l dobrega vinskega kisa, 1 na kose razrezano limono, 10 velikih bezgovih cvetov (lahko tudi suhih) in premešaj dvakrat na dan skozi 3 dni. Nato preceđi skozi ruto in napolni steklenice, katere dobro zamaši! Po 8—10 dneh lahko že natočiš, steklenice hrani na hladnem prostoru. Ker ves okus zavisi od dobro zaprte steklenice, so najbolj priporočljive $\frac{1}{2}$ literske steklenke od piva, ker imajo edino trdno zapiralo. Z zamaški zaprte niso tako okusne. Pije se samo, ali mešano z malinovcem ali z vinom. Pri odpiranju pazi, da ne vzkipi, ker je podobno sifonu. Uverjena sem, da bo vsaka gospodinja zadovoljna s to pijačo v vročih poletnih dneh.

„Melika torta.“ Iz 4 beljakov napravi trd sneg, prideni 12 dkg sladkorne sipe, 12 dkg neolupljenih zmletih mandelnov, 6 dkg orehov in 2 tablici zribane čokolade. Narahlo zmešaj, stresi v kozico in peči v ne pre-

vroči pečici. Glazuro napravi iz 8 dkg sladkorja in soka $\frac{1}{2}$ limone. Torta je dobra in prav poceni. Poljubno je tudi smeš prerezati in namazati z nadevom, ki ti je všeč.

Nidenburška riževa klobasa. $\frac{1}{4}$ kg riža kuhaj deset minut na mleku. Ohlajenemu rižu primešaj $\frac{1}{4}$ kg zribanih lešnikov, ravno toliko razrezanih smokev, žličko sladkorja, žličko masla in malo sladke skorje. Naredi majhne klobasice in jih kuhaj deset minut na sopari.

Krepeljčki. Izberi parkeljčke mladih prasičev. Kuhaj jih z zelenjavo kot juho. Ko se zmehčajo, odstrani večje kosti iz mesa ter ga zloži na krožnik. Krepeljčkom prideni v koščkih kuhanega krompirja. Poleg serviraj fižolov hren.

Fižolov hren. Skuhaj $\frac{1}{4}$ kg belega fižola in ga pretlači. Temu dodaj malo olja in kisa, 2 žlici ribanega hrena in osoli.

Pomarančni liker. V zadnji številki Ž. Sv. je pri tem receptu pomota: ne $\frac{1}{4}$ l špirta nego $\frac{1}{2}$ l!

Dr. Karol Ozvald: „Duševna rast otroka in mladostnika. Izdala Slovenska Šolska Matica. — Pisatelj sam pravi, naj bi bila ta knjiga vodnica pri motrenju in presojanju dejanja in nehanja mladega človeka. V njej je jasno podan razvoj mlade duše, ki raste pod vplivom prirodnih in zunanjih sil; povedano je, kdaj in zakaj je mlado bitje najbolj dovzetno za kvarne ali koristne vplive okolja in odraslih oseb. Pisatelj sledi mlademu človeku na vsej njegovi razvojni poti: od rojstva, ko ga roditelji postavijo v svet, do 21. leta, ko je sam v svojem razvoju dozorel za življenje.

Knjiga je zanimiva za vsakogar, ki ima opraviti z mladino, v prvi vrsti seveda za roditelje. Ko bo mati znala ugotoviti, koliko se je njen otrok razvil, kaj ga zanima in česa je zmožen, mu bo znala dati v roko pravo igračo, pozneje pravo knjigo in prava navodila. Knjiga nam odpira pogled v žitje in bitje dozorevajočega mladeniča in dekleta, da ju ne bomo na njihovih potih ovirali s krivično sodbo ali z brezbržnim preziranjem njihovih napak. Poudarjene so one razvojne stopnje, ko je otrok ali mladostnik posebno dovzeten za zunanje vplive.

S tremi meseci je otrok že zmožen sprejemati dražljaje: zato se mora že začeti prva vzgoja, t. j. privajanje, daši se mu možnost spominjanja razvije šele pod ko-

nec prvega leta. V 9. mesecu dete že lahko kaj posnema, pa se že lahko zavestno igra; tolče, trga, meče, preklada, sestavlja i. t. d. Zato naj dobiva že tedaj svojim zmožnostim primerne igrače.

Od 2.—4. leta je otrok ves v igranju. Pri tem često pozabi na glad, presliši klice in opomine i. sl. Ni prav, če išče mati v tem trmoglavosti in neposlušnosti.

Od 5.—9. leta je v otroku silna radovednost in vedoželjnost ter rad sprejema tuje pojme. Okoli 10. leta se mu ukaželjnost razvije tudi v željo po lastnem presojanju in uveljavljanju. Med 11. in 13. letom stopa otrok na prag nove fiziološke spremembe: spolne zavesti. V tej prehodni dobi kažejo deklice neko oslabiljenost in nagnjenje do sentimentalnosti, dečki pa do vihravosti. Preudarna, zmerno stroga vzgoja je v teh letih bolj potrebna kakor kdaj prej ali pozneje. Ob napačni vzgoji se vdajajo dečki v teh letih potepanju, postanejo „barabce“ in celo ubežniki. Sporedna z vzgojo mora biti seveda tudi mladinska literatura.

Dobo od 14.—21. leta imenuje pisatelj „dozorevalna leta“, ki pomenijo mladostniku prebuditev v novo življenje. Način, kako človek to preživi, je odvisen od njegovega telesnega in duševnega ustroja, v veliki meri pa tudi od seksualne morale njegove okolice, za kar so seveda v prvi vrsti odgovorni roditelji. V tej dobi se skušata mladenič in dekle duhovno osamosvojiti ter si oblikujeta samostojne nazore o svetu in življenju. Mladinoslovje deli to dobo v 2 stopnji: od 14.—17. leta pubertetna ali mladostniška doba, od 18.—21. leta adolescenčna ali mladeniška doba. V pubertetnih letih se mladostnik spolno razvija ter čuti to v dveh smereh: v seksualnosti in erotiki, v spolnem gonu in duševni ljubezni. Z 20. leti mladi človek vsestransko dozori, po večini se seksualnost in erotika „strneta v eno, to je v sposobnost za pravo, veliko in globoko ljubezen med moškimi in žensko. Samo taka sinteza iz seksualnosti in erotike je soliden temelj graditvi lastnega ognjišča, to je — rodbinskega življenja.“ Pisatelj posebno poudarja pomen erotičnega čuvstva, to je duševne, idealne ljubezni, ki često obvaruje človeka nizkoten spolnosti.

Pisatelj motri in proučuje mlado bitje z vidika genetske psihologije, svoje ugotovitve pa podpira s številnimi primeri iz lastnega opazovanja, s citatih modernih mladinoslovcev ter z odlomki iz Cankarja, Župančiča i. dr.

Vida P.

„Pod domačim krovom.“ Sestavil Ciril Drekonja; založila književna zadruga „Goriška Matica“.

Še vsi dosedanj ljudski vzgojni pokreti, v kolikor moremo v ožjem zmislu govoriti o njih, so pri nas nosili in nosijo pečat eno-

stranosti. Povečini nastopajo namreč le v zvezi s šolo ter kot taki izgubljajo sploh videz samostojnosti. O pedagoški orientaciji družine, tega naravnega pravzgjajališča, navadno ni govora, marveč se pojmuje vzgoja v individualnem kakor tudi kolektivnem smislu predvsem kot stvar šole in izven družine osnovanih prosvetno vzgojnih pokretov. Odtod tudi suša v našem ljudskem pedagoškem slovstvu, katero naj bi osvetlilo in smotreno organiziralo vzgojo otroka že v družini ter položilo tako graniten temelj vsaki drugi poznejši vzgoji.

Povsem drugačen se prikazuje danes problem ljudske vzgoje v Primorju. Tu stopa eminentno pedagoška važnost doma, družine v najjasnejši in edino pravi luči v ospredje. Pravilno presojujoč krajevno važnost, je zbral pisec zgoraj omenjene knjige šop osnovnih misli in načel o vzgoji ter jih podal v drobni, 126 strani obsegajoči knjigi, ki naj bi postala nekak vzgojeslovni brevir staršem. V devetih poglavjih se dotakne pisec vseh važnejših vprašanj: na eni strani bistva vzgoje, njenih metod, nositeljev in zgodovine, na drugi strani pa telesne in duševne vzgoje; zadnje izmed teh razprostre še zlasti v tri glavne smeri — etično versko, trezvenostno, pridobitveno in socialno.

Piscu se je poizkus, dati staršem dobro, poljudno vzgojeslovno knjigo, popolnoma presrečil. Knjiga je sicer plod razmer in potreb, zato se ji tuintam pozna, da je bila v naglici sestavljena, tudi jezikovno in stilistično ni izpiljena, vendar pa to njene vzgojne vrednosti ne more zmanjšati.

Pisčeva pobuda naj bi našla odmeva v številnih posnemalcih, njegova lepa in prepotrebna knjiga pa obilo čitateljev, ker to v polni meri zasluži.

A. Savli.

Paula v Preradović, „Südliche Sommer“ (München, Kösel et Pustet, vez. 4 M.)

Pravkar je izšla v nemškem jeziku zbirka pesmi Pavle Preradović z naslovom: Südliche Sommer.

Pesnica je vnukinja hrvatskega pesnika Petra Preradovića, kar je razvidno tudi iz uvodne posvetitve knjige. Nekatere pesmi odkrivajo žensko dušo v njenem hrepeneju in njeni osamelosti; mnogo pesmic je nastalo na potovanjih, zopet druge pa so prigodnice, nastale ob posebnih doživetjih. Nas bodo zlasti zanimale pesmi, ki nam v vernih slikah prikazujejo istrsko obalo in lepoto našega morja ter izražajo globoko domotožje pesničino po sinjih valovih Adrije.

Kaj ostalo mi od domovine;
solze, ki za njo teko,
pesmi, ko o njej pojo,
slike, ki oči jih v sanjah zro
noč za nočjo.

(Gespräch bei Nacht.)

VSEBINA 5. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: NAPOLEONOVA MATI. — (Josip Turk)	129
GOSPA MARINA. — Nadaljevanje. — (Anka Nikoličeva)	132
STRITARJEVA PISMA LUJIZI PESJAKOVI. — Nadaljevanje. — (Obj.: Avg. Pirjevec)	136
SLOVANSKE UMETNICE: KARMELA KOSOVELOVA. — (Milena Mohoričeva)	141
MATI. — Pesem. — (Anica)	143
MOJA MATI. — Odlomek iz spominov. — (F. Šaljapin)	144
MATERIN GOD. — (Ljuba Premerjeva)	146
MATI, KI ČAKA IN PLAKA. — (Ivan Zorec)	148
POSLEDNJI OBJEM. — (I. Dolar)	149
NAZAJ K MATERI. (Dr. K. Ozvald, univ. prof.)	150
POZDRAV Z ONEGA SVETA... — (Vida P.)	151
TAŠCI V SLOVO. — (Marija B.)	153
MATERINSKI DAN	154
ŽENE ZA IZSELJENCE	154
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Materinstvo. — Kuhinja. — Književna poročila	156
MODNA PRILOGA. — KROJNA POLA.	

Novo opremo lista priredil akad. slikar Mirko Šubič.

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64.—, polletna Din 32.—, četrletna Din 16.—. Za Italijo Lir 20.—, za U. S. A. Dol. 2.—, za Argentino Pes. 4'50, za Avstrijo Sch. 10.—, ostalo inozemstvo Din 85.
Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II.

Izdajateljica in odgovorna urednica: **Darinka Vdovičeva.**
Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani.
Odgovoren Janez Vehar.

VEZILJE — ŠIVILJE!

Ako potrebujete novih vzorcev za okras vsakovrstnega perila, naročite si knjižico „Oprema za neveste“, kjer dobite na petih prilogah nebroj novih vzorcev za belo in barvano vezenje ter okrog 40 krojev za vsakovrstno moderno žensko perilo.

„Oprema za neveste“ stane v razprodaji Din 40.—, za naročnice „Ženskega Sveta“ pa 35 Din s poštnino uređ. Naroča se pri upravi „Ženskega Sveta“, Ljubljana, pošt. pred. 119. Denar se pošlje skupno z naročilom.

Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturno spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna tvrdka

R. MIKLAUC „Pri Škofu“
Ljubljana

Lingarjeva — Medarska ulica — Pred Škofijo.

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorci v svrhu naročitve.

Vaše zrcalo pravi: „Lepa si potomi Elide!”

Toda dve kremi morata biti: Elida Coldcream za čiščenje in hranjenje kože ponoči. — Elida Creme de chaque heure, ki jo tisoče dam čišla kot najboljšo kremo sveta. Ta se takoj vsrka v kožo ter ima presenetljivo zdravilen učinek. — Koži daje mnogo občudovano, zaželjeno alabastru enako barvo.

ELIDA KREME